

Jaarverslag 2004

de Rechtspraak

Inhoudsopgave

Deel I

Samenvatting	4
De Rechtspraak	6
Organogram	6
Gerechtelijke kaart van Nederland	7
1 Hoofdpijnen van beleid	8
Thema I Onafhankelijkheid en samenwerking	10
2 Resultaten	13
2.1 Instroom	13
2.2 Productie	14
2.3 De productie t.o.v. de instroom	15
2.4 Kwaliteit	16
2.5 Productie en financiën	19
2.6 Bekostiging	20
3 Resultaten	21
3.1 Sector Strafrecht	21
3.2 Sector Civiel	24
3.3 Sector Kanton	27
3.4 Sector Bestuursrecht	30
Thema II Het beroep op de strafrechter	34
4 Bedrijfsvoering	39
4.1 Personeelsbeleid	39
4.2 Automatisering en informatisering	41
4.3 Huisvesting	42
4.4 Risicobeheersing	42
5 De blik naar buiten	44
6 Wetgevingsadvisering	45
7 Onderzoeksprogramma	47
8 Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen	48
Thema III De Rechtspraak in internationaal perspectief	50
9 Jaarrekening	53
Deel II - Cijfers	57
1 Resultaten	57
2 Personeelsgegevens	62
3 Internationale vergelijkingen	66
Accountantsverklaring	67
Afkortingen en terminologie	68

Samenvatting

Met dit jaarverslag legt de Rechtspraak verantwoording af over de besteding van de middelen, het gevoerde beleid en de resultaten in 2004. De opzet van het jaarverslag voldoet aan de wettelijke en maatschappelijke verantwoordingsplicht van de Rechtspraak.

In het *Jaarplan voor de Rechtspraak 2004* werden de volgende hoofddoelstellingen benoemd:

- Toename van de productie bij gelijkblijvende doorlooptijden
- Stimulering van innovatie
- Verduidelijking van de onpartijdigheid van de rechter

De totale instroom van zaken nam in 2004 met 13 procent opnieuw fors toe. De groei was vergelijkbaar met het voorgaande jaar en is voor een groot deel toe te schrijven aan de toename van het aantal kantonzaken. Alleen bij vreemdelingenzaken daalde de instroom.

Ook de totale productie van de Rechtspraak nam met 13 procent toe. Doelmatig werken en meer personele capaciteit droegen bij aan deze productiestijging. De werkdruk bleef hoog. De gewogen productie – die de zwaarte van het zaaksaanbod aangeeft – nam minder toe, met 4 procent. De productiegroei werd dus primair veroorzaakt door de toename van het aantal lichtere zaken. De gewogen productie in de strafsector nam met één procent toe, dat was minder dan was voorzien in de afspraken met de Minister. De gewogen productie in de sector kanton nam met 14 procent toe, in de sector civiel met 9 procent en in de sector bestuur met 8 procent (exclusief vreemdelingen- en belastingzaken).

Net als in 2003 was in 2004 de productie iets hoger dan de instroom. Alleen bij de kantonsector en de sector bestuur bij de rechtbanken (excl. vreemdelingenzaken) zijn de werkvoorraden iets opgelopen. In het algemeen kan dus worden gesteld dat de Rechtspraak de stijgende instroom bijhoudt.

(Zie hoofdstuk 2 en 3)

Het aantal door de rechter afgehandelde strafzaken steeg tussen 1996 en 2003 harder dan het aantal door het Openbaar Ministerie afgehandelde zaken. Meer dan de helft van de strafzaken werd in 2004 door de kantonrechter afgehandeld. (Zie Thema II)

De doorlooptijden namen aanzienlijk af bij de sector straf. Ook in de sector bestuur daalden de doorlooptijden. In de sectoren civiel en kanton bleven de doorlooptijden stabiel. (Zie hoofdstuk 3)

Per 1 juli 2004 werd het gewijzigde Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen van kracht. Daarmee kan de Raad voor de rechtspraak met het oog op een snellere behandeling nevenzittingsplaatsen buiten het rechtsgebied aanwijzen. Het Landelijk Coördinatiecentrum Megazaken kon daardoor zaken gaan verdelen over de grenzen van het oorspronkelijke arrondissement. (Zie hoofdstuk 8)

De gerechten hebben in 2004 meer geproduceerd dan met de Minister was afgesproken. Deze hoge productie werd gerealiseerd zonder het budget volledig uit te putten. Sinds 2002 is de totale productiviteit van de Rechtspraak met 8 procent gestegen. (Zie paragraaf 2.5)

De Rechtspraak werkt de laatste jaren aan een kwaliteitssysteem: RechtspraakQ. Daarmee ontstaat voor de gerechten een kader waarbinnen systematisch aan kwaliteit kan worden gewerkt. Alle gerechten hebben in 2004 gerechtsstatuten vastgesteld inzake de kwaliteit van de organisatie en het rechterlijk functioneren. Uit onderzoek blijkt dat driekwart van professionele partners in algemene zin tevreden is over het rechterlijk functioneren. De algemene tevredenheid van rechtzoekenden blijft daarbij iets achter. De ondervraagden zijn nogal ontevreden over de duur van de procedure en de mate van rechtseenheid.

(Zie paragraaf 2.4)

Binnen de grenzen van de rechterlijke onafhankelijkheid beziet de Rechtspraak daarom hoe aan de behoefte aan meer uniforme rechtstoepassing kan worden voldaan, bijvoorbeeld door onderling overleg en afstemming. Dit in aanvulling op de al bestaande waarborgen voor rechtseenheid, zoals hoger beroep en cassatie, en met inachtneming van de bijzondere rol van de Hoge Raad. De afstemming tussen rechters onderling is niet nieuw. Veelal gaat het hier om procedurele aangelegenheden. Maar ook kwesties die meer de inhoud van het rechterlijk oordeel aangaan, zijn voorwerp van afstemming. (Zie Thema I)

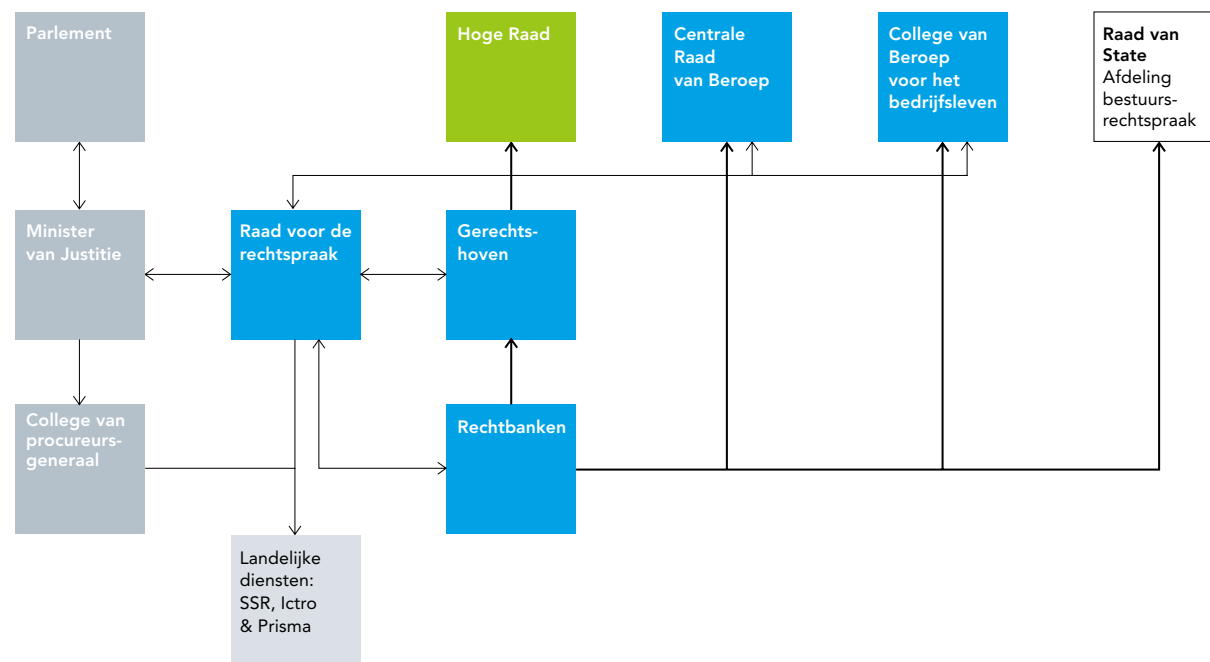
Het aantal kandidaten voor de raio-opleiding (voor recent afgestudeerde juristen) steeg met 38 procent. Na selectie zijn 55 raio's met de opleiding gestart. 74 ervaren juristen kregen een positief advies om benoemd te worden als rechter in opleiding (rio). Het opleidingscentrum SSR startte voor deze rio's de Leergang rechter. Tot slot heeft een groep van twintig rechters een management-development-opleiding doorlopen. (Zie paragraaf 4.1)

De meeste medewerkers zijn tevreden over het werken bij de rechtbank. Ongeveer de helft van de medewerkers, en meer dan de helft van de rechters, zegt structureel over te werken. (Zie paragraaf 2.4)

De maatschappelijke interesse voor de rechtspraak nam verder toe. Soms ging het om zaken waarvan de uitkomsten grote gevolgen hebben voor veel betrokkenen, soms betrof het strafzaken over misdrijven die veel maatschappelijke beroering veroorzaakt hebben. In oktober 2004 werd de vernieuwde internetsite Rechtspraak.nl gelanceerd. Het aantal bezoekers aan de website Rechtspraak.nl kwam dit jaar op ruim 4,1 miljoen. De betere toegankelijkheid van de site voor niet-juristen leidde tot ruim 1800 publieksvragen. Dertigduizend geïnteresseerden brachten in groepsverband een bezoek aan de negentien rechtbanken. (Zie hoofdstuk 5)

In 2004 werd een groeiend beroep gedaan op de Rechtspraak om te participeren in internationale samenwerkingsprogramma's. Op initiatief van de Raad voor de rechtspraak werd het Europees Netwerk voor Raden voor de rechtspraak opgericht, waarin 23 rechtspraakorganisaties uit de Europese Unie samenwerken. De Raad voor de rechtspraak is ook een samenwerkingsproject met Turkije begonnen voor de oprichting van gerechtshoven aldaar. (Zie Thema III)

De Rechtspraak

De term 'de Rechtspraak' wordt gehanteerd voor het organisatieverband van de 26 gerechten (de rechtbanken, gerechtshoven en bijzondere appelcolleges), Raad voor de rechtspraak en de landelijke diensten. De gerechten maken samen met de Hoge Raad der Nederlanden deel uit van de Nederlandse rechterlijke macht. De Raad voor de rechtspraak heeft geen rechtsprekende bevoegdheden.

De gerechten hebben tot taak geschillen over burgerlijke rechten en schuldvorderingen, bestuursrechtelijke geschillen alsmede strafbare feiten te berechten. De rechtbanken en gerechtshoven zijn georganiseerd in sectoren waarin zowel rechters als gerechtsambtenaren werken. De rechters worden bij Koninklijk Besluit voor het

leven benoemd. Ieder gerecht heeft een eigen bestuur dat bestaat uit rechters - de president en de sectorvoorzitters - aangevuld met de directeur bedrijfsvoering. De leden van het gerechtshof worden door de Kroon benoemd voor zes jaar, op voordracht van de Minister van Justitie en op aanbeveling van de Raad voor de rechtspraak. Zij zijn herbenoembaar. De gerechten beschikken over een aanzienlijke mate van autonomie bij het bepalen van hun beleid op het gebied van de bedrijfsvoering.

De presidenten van de gerechten vormen gezamenlijk de Presidentenvergadering. De voorzitters van de verschillende sectoren komen geregeld bijeen in landelijke sectoroverleggen, de directeurs bedrijfsvoering in het landelijk directeursberaad.

Gerechtelijke kaart van Nederland

Legenda

- △ Hoge Raad
- ▽ Bijzonder college
- Gerechtshof
- Rechtbank
- Vestiging van de rechtbank
- Ressortgebied
- Arrondissementsgrens

De Raad voor de rechtspraak is belast met de voorbereiding en opstelling van de begroting voor de Rechtspraak, verdeelt de middelen over de gerechten, draagt zorg voor gerechtsoverstijgende voorzieningen, houdt toezicht op bedrijfsvoering en financieel beheer en geeft voor zover nodig algemene aanwijzingen op het gebied van de bedrijfsvoering. Voorts heeft de Raad de taak de gerechten te ondersteunen bij activiteiten die gericht zijn op uniforme rechtstoepassing en bevordering van juridische kwaliteit. De Raad adviseert de regering over wetgeving die de rechtspleging raakt. De Raad is tot slot tegelijkertijd het aanspreekpunt voor en de woordvoerder van de Rechtspraak in het politieke en maatschappelijke debat.

De Raad bestaat uit vijf leden – bijgestaan door een bureau – die bij Koninklijk Besluit benoemd worden. Drie leden, onder wie de voorzitter, dienen afkomstig te zijn uit de rechterlijke macht. Alle leden worden voor zes jaar benoemd, deze termijn kan met ten hoogste drie jaar verlengd worden.

Onder de huidige wetgeving heeft de Rechtspraak de verplichting om jaarlijks verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid en beheer. Dat gebeurt door middel van dit verslag, dat bij de Minister van Justitie wordt ingediend en door hem naar de Eerste en Tweede Kamer wordt doorgezonden.

1 Hoofdlijnen van beleid

Agenda voor de Rechtspraak

Toen in 2002 de organisatie van de Rechtspraak in Nederland gewijzigd werd¹, werd ook een begin gemaakt met een meer gestructureerde vorm van planning en uitvoering van de vele activiteiten die ten behoeve van een goede rechtspraak noodzakelijk zijn. Daartoe werd allereerst de 'Agenda voor de rechtspraak 2002-2005' vastgesteld. In deze agenda werden verschillende beleidsprioriteiten geformuleerd. De bekorting van de doorlooptijden werd benoemd als dé centrale opgave, richtinggevend voor alle activiteiten. Sindsdien worden de beleidsprioriteiten jaarlijks uitgewerkt in een jaarplan met concrete doelstellingen. Nu het afgelopen jaar een tweede agenda is opgesteld, voor de periode 2005-2008, is het goed om aan de hand van de beleidsprioriteiten kort terug te blikken op de ontwikkelingen en resultaten sinds 2002. Waar de resultaten 2004 betreffen, zullen deze in de volgende hoofdstukken meer uitgebreid aan bod komen.

In de periode waarin aan de eerste agenda uitvoering werd gegeven, is de instroom van zaken explosief gestegen. Desondanks zijn de gerechten erin geslaagd om de stijgende instroom goed bij te houden. De doorlooptijden zijn weliswaar niet korter geworden, maar veelal wel gestabiliseerd. Om de beleidsprioriteiten te kunnen realiseren, zijn voor de sectoren straf, civiel, bestuur en kanton sectorprogramma's ingericht. Met deze programma's kunnen de ontwikkeling, planning en uitvoering van de vele projecten in de sectoren beter op elkaar afgestemd worden, zodat de projecten elkaar kunnen versterken en tot prestatieverbeteringen in de sectoren leiden. Daarnaast zijn themaprogramma's tot stand gebracht op het gebied van kwaliteit, informatiemanagement, werkprocessen en onderzoek. De Rechtspraak richt zich meer dan voorheen op communicatie met de omgeving. Dit gebeurt door informatie te verstrekken en te verzamelen, debatten en conferenties te organiseren, maar

ook door duidelijke standpunten in te nemen en wensen kenbaar te maken.

Bij de uitbouw van het personeelsmanagement waren loopbaanontwikkeling en arbeidsmarktstrategie de centrale thema's. Verschillende leer- en ontwikkelingsgangen zijn ontwikkeld, zowel vakinhoudelijk als op het terrein van management development. Ook heeft een aantal gerechten een interne procedure opgezet voor de doorstroming van medewerkers uit de juridische ondersteuning. De arbeidsmarktcommunicatie (advertenties, banenbeurzen en internet) is sterk verbeterd. Veel werkprocessen zijn vastgelegd en geïnfomeerd. Daardoor kunnen de werkprocessen effectiever ondersteund worden door informatie-technologie.

Ter verbetering van de informatievoorziening met moderne technologie is een ict-architectuurstudie verricht, zijn verbeteringen in de technische infrastructuur gerealiseerd en is een grootschalige en noodzakelijke vernieuwing van processystemen in gang gezet.

De ontwikkeling van een integraal systeem voor kwaliteitszorg is ondergebracht in het programma RechtspraakQ. Ontwikkeling en implementatie lopen in dit programma parallel. Inmiddels zijn belangrijke onderdelen ingevoerd.

Kennismanagement ontwikkelt zich binnen de Rechtspraak op verschillende manieren. Van het toegankelijk maken van rechtsbronnen, juridisch vaknieuws en documentatie tot bijvoorbeeld het gebruik van kenniskaarten om de bij medewerkers aanwezige kennis beter te benutten.

Voor de uitbreiding en verbetering van de huisvesting van de gerechten is een meerjarig investeringsprogramma opgesteld dat door het ontbreken van voldoende financiële middelen in voorgaande jaren echter niet kon worden uitgevoerd. In een aantal gevallen was de Raad voor de rechtspraak zelfs genoodzaakt om lopende bouwprojecten te staken. De besturings- en bekostigingsmethodiek werd op 1 januari 2005 gewijzigd van een bekostiging

op grond van historische budgetten naar een zogenaamde productgerelateerde bekostiging. De kern van de nieuwe bekostigingsmethodiek wordt gevormd door prijsafspraken tussen de Minister van Justitie, Raad voor de rechtspraak en gerechten over het productievolume en de prijs. In verband met deze wijziging is de Rechtspraak overgegaan op het baten-lastenstelsel.

Bij de ontwikkeling van de tweede Agenda heeft de Rechtspraak haar missie en haar visie op de organisatie geformuleerd. De missie van de Rechtspraak luidt:

De Rechtspraak zorgt voor
integere en tijdige beslechting
van geschillen en berechting
van strafbare feiten door
onafhankelijke rechters.
De Rechtspraak draagt bij aan
de instandhouding van de rechts-
staat en aan het vertrouwen
van de burger in het recht.

De Rechtspraak heeft de missie nader uitgewerkt in haar visie op de organisatie. Onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit vormen de essentiële voorwaarden voor een eerlijke beslechting van geschillen en berechting van strafbare feiten. De Rechtspraak stelt voorts hoge kwaliteitseisen aan haar taakuitoefening, in het bijzonder waar het gaat om deskundigheid, tijdigheid en toegankelijkheid. Rechterlijke uitspraken behoren op een voor de burger duidelijke en eenduidige wijze te worden gemotiveerd. Gestreefd wordt naar formele en materiële rechtseenheid. De Rechtspraak heeft een eigen positie in het staatsbestel en draagt een bijzondere verantwoordelijkheid voor het bewaken van de rechtsstaat. Zie voor de volledige tekst: www.rechtspraak.nl

Jaarplan Rechtspraak 2004

In het Jaarplan voor de Rechtspraak 2004 werden op basis van de Agenda 2002-2005 de volgende hoofddoelstellingen benoemd:

1. *Toename van de productie bij gelijkblijvende doorlooptijden:*
De productie nam met 13 procent toe. De doorlooptijden bij de strafsector en de bestuurssector namen af, de doorlooptijden bij de sector kanton en civiel bleven stabiel. Zie voor meer informatie hoofdstuk 2 en 3.
2. *Stimulering van innovatie*
Een verdere verhoging van de productie met behoud van kwaliteit is niet mogelijk door capaciteitsuitbreiding alleen. Ook innovatie is daarbij nodig. De ontwikkeling van innovatieve werkwijzen is niet alleen ter hand genomen in de programma's voor informatiemanagement, werkprocessen en kwaliteit maar is ook gestimuleerd door een financiële regeling voor kleinere lokale initiatieven. Zie voor meer informatie hoofdstuk 3 en 4.
3. *Verduidelijking van de onpartijdigheid van de rechter*
In het voorjaar van 2004 werd de 'Leidraad Onpartijdigheid voor de rechter' vastgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en de presidenten van de gerechten. De leidraad biedt de individuele rechter een hulpmiddel bij de beoordeling van zijn (on)partijdigheid in een concrete zaak en heeft als doel de rechter en de gerechten aan te zetten tot permanente alertheid om de rechterlijke onpartijdigheid te waarborgen. De leidraad moet de rechter stimuleren om zich af te vragen of zijn optreden ook daadwerkelijk bij de rechtzoekende en de samenleving het beeld van de onpartijdige rechter oproept. Als de rechter hier alert op is, bevordert dat het vertrouwen in de rechterlijke macht. Deze toetsing door de rechter zelf kan leiden tot terugtrekking of een verzoek om zich te mogen verschonen. De gerechten schenken regelmatig aandacht aan de rechterlijke onpartijdigheid en zorgen ervoor dat de individuele rechters zich kunnen gedragen overeenkomstig de inhoud en strekking van de leidraad. De rechtbank Groningen heeft een Commissie Ethiek ingesteld, die alle wrakingen en verschoningen binnen dat gerecht registreert en die rechters desgevraagd hierover adviseert.

1. Op 1 januari 2002 traden de wet Organisatie en bestuur gerechten en de wet Raad voor de rechtspraak in werking. Daarmee werd de organisatie van de rechtspraak in Nederland drastisch gewijzigd en kregen de gerechtshoven samen met de nieuwe Raad voor de rechtspraak een grotere verantwoordelijkheid voor en zeggenschap over de eigen organisatie.

Onafhankelijkheid en samenwerking

Uit klantwaarderingsonderzoek (zie ook paragraaf 2.4) blijkt dat in de samenleving grote waarde wordt gehecht aan uniforme rechtstoepassing op alle rechtsgebieden. Voor de onpartijdige beslechting van geschillen en berechting van strafbare feiten is de onafhankelijkheid van de rechter een eerste vereiste. Binnen de grenzen van deze rechterlijke onafhankelijkheid beziet de Rechtspraak daarom hoe aan de behoefte aan uniforme rechtstoepassing kan worden voldaan. Dit in aanvulling op de al bestaande waarborgen voor rechtseenheid, zoals hoger beroep en cassatie, en met inachtneming van de bijzondere rol van de Hoge Raad. De Rechtspraak streeft naar een hoge mate van eenheid van procedure-regels. Bij het materiële recht ligt dit gecompliceerder. Er wordt geïnventariseerd welke problemen zich hier voordoen en in hoeverre elementen uit de rechtspraak kunnen worden neergelegd in uitgangspunten waaraan ook extern bekendheid zal worden gegeven. De onafhankelijkheid van het individuele rechterlijk oordeel staat hierbij voorop.

De afstemming tussen gerechten en rechters onderling is op zichzelf niet nieuw. Er zijn tal van voorbeelden te geven waarin landelijke reglementen, richtlijnen of uitgangspunten zijn geformuleerd die de 'uniforme rechtstoepassing', zoals de wet² dat noemt, en daarmee de duidelijkheid en voorspelbaarheid van rechtspraak voor de burger beogen te bevorderen. Zie voor een overzicht van al bestaande regelingen: www.rechtspraak.nl/Voor+juristen/Landelijke+regelingen/ Samenwerking tussen rechters die in een zelfde sector (straf, civiel, kanton of bestuur) maar bij verschillende gerechten werkzaam zijn, wordt bevorderd door middel van sectorprogramma's. Zie voor meer informatie hoofdstuk 3.

Voor een groot deel gaat het hier om procedurele aangelegenheden. Zo bestaan in elke sector uniforme rol- c.q. procesreglementen, die door de landelijke overleggen van sectorvoorzitters worden beheerd en onderhouden, en die de basis vormen voor de per gerecht vastgestelde

Moet de huidige normering van de ontslagvergoeding, beter bekend als de kantonrechtersformule, gehandhaafd blijven of omgezet worden in een wettelijke regeling? Pakt de formule te riant uit voor werknemers of vormt de regeling 'de smeerolie' voor het flexibel houden van de arbeidsmarkt? Deze en andere vragen stonden op 31 maart 2004 centraal tijdens een conferentie over de kantonrechtersformule georganiseerd door de Raad voor de rechtspraak. Voorzitters van werknemers- en werkgeversorganisaties, kantonrechters, advocaten en wetenschappers debatteerden die dag over de toekomst van de kantonrechtersformule. Deze formule wordt door kantonrechters toegepast bij de bepaling van de hoogte van de ontslagvergoeding waarop een werknemer recht heeft in geval van ontbinding van de arbeidsovereenkomst. Door de uitgangspunten voor die vergoeding in een formule neer te leggen en extern bekend te maken is de duidelijkheid en eenheid van beslissingen over deze vragen sterk vergroot. Dit heeft ertoe geleid dat in de huidige praktijk zo'n 80 procent van de ontbindingen door werkgever en werknemer zelf op basis van de formule wordt geregeld.

reglementen. Maar ook kwesties die meer de inhoud van het rechterlijk oordeel aangaan, zijn voorwerp van afstemming. Bekend is hier de zogeheten kantonrechtersformule: op basis van eerdere uitspraken is door de kantonrechters een formule ontwikkeld die zij als uitgangspunt gebruiken bij de vaststelling van de vergoeding in geval van ontbinding van de arbeidsovereenkomst. Omdat dergelijke rechterlijke beleidsregels raken aan maatschappelijke belangen, is het zaak om de uitkomsten van de toepassing daarvan met maatschappelijke organisaties te evalueren. In 2004 is door de Raad voor de rechtspraak een conferentie over de kantonrechtersformule gehouden. De formule was in de belangstelling komen te staan door het voorstellen van het kabinet om de vergoeding in de wet te normeren. Overigens heeft het kabinet dit wetsvoorstel weer ingetrokken.

In 2004 is in de media veel aandacht geschonken aan de problematiek van de afnemers van aandelenleaseproducten. Het gaat hier om een vorm van beleggen met geleend geld die een aantal jaren populair is geweest. Door het dalen van de aandelenkoersen zijn veel afnemers in (veelal aanzienlijke) financiële problemen gekomen en dit heeft geleid tot een zeer groot aantal geschillen tussen afnemers en aanbieders van deze producten. Een poging tot bemiddeling door de Commissie Geschillen Aandelenlease leidde niet tot een oplossing van deze problematiek.³ In augustus 2004 hadden zich meer dan 1.400 zaken bij de diverse gerechten aangediend. In potentie zijn dit er vele malen meer.⁴ Om de groeiende stroom van zaken het hoofd te kunnen bieden, zijn door de landelijke overleggen van voorzitters van civiele sectoren van de rechtbanken en van kantonsectoren met de steun van de Raad voor de rechtspraak maatregelen genomen. Zo is een databank met uitspraken opgezet en een beslismodule opgesteld. Door rechters en secretarissen op deze manier een referentiekader te bieden bij de beoordeling van aandelenlease-zaken wordt

² Artikel 94 Wet RO

³ Inmiddels is oud-president van de Europese Centrale Bank W. Duisenberg verzocht om te bemiddelen tussen de partijen.

⁴ Ter indicatie, volgens de Autoriteit Financiële Markten stonden in 2001 in Nederland 700.000 aandelenleasecontracten uit, met een gezamenlijke waarde van 6,5 miljard euro.

THEMA I

de efficiëntie van behandeling en de eenheid van rechtstoepassing in die zaken bevordert. Een en ander zou, gekoppeld aan een zo snel mogelijke beantwoording van de belangrijkste rechtsvragen in hoger beroep en cassatie, in het algemeen dienen te leiden tot een snellere afhandeling van de betrokken zaken. Bij dit alles staan nadrukkelijk de rechterlijke autonomie en de verantwoordelijkheid van de Hoge Raad om als hoogste rechtscollege in civiele zaken inhoudelijk richting te geven aan de rechtspraak in deze zaken voorop.

Andere voorbeelden zijn de *Databank consistente straftoemeting* en de *Oriëntatiepunten straftoemeting*, die ertoe strekken de consistentie in de door de strafrechter opgelegde straffen te vergroten en die rechters kunnen ondersteunen bij hun strafoplegging. De *Oriëntatiepunten straftoemeting* bestaan uit een beknopte omschrijving van een 'standaardzaak', waaraan een concreet richtpunt voor de op te leggen straf is gekoppeld. Het gaat om de strafoplegging in veelvoorkomende zaken waar doorgaans een gevangenisstraf van maximaal vier jaren wordt opgelegd, zoals diefstal, mishandeling en eenvoudige drugsdelicten. De *Databank consistente straftoemeting* bevat uitspraken van de gerechtshoven waarin een gevangenisstraf van vier jaren of meer is opgelegd. De databank geeft informatie over eerder opgelegde straffen in soortgelijke zaken. Indien een rechter in een concrete zaak de straf moet bepalen, dan kan hij zijn zaak vergelijken met zaken uit de databank en deze informatie gebruiken bij het bepalen van de straf. In 2004 is de effectiviteit van deze instrumenten onderzocht. Voor de oriëntatiepunten geldt dat ze goed zijn ingebed in de praktijk. Rechters zeggen deze vrijwel altijd als uitgangspunt te gebruiken in zaken waarvoor oriëntatiepunten bestaan. Rechters blijken de databank daarentegen nauwelijks te gebruiken. De databank lijkt nog niet aan te sluiten bij de werkwijze van de rechter.

Het Landelijk Overleg van Voorzitters van de Strafssectoren (LOVS) heeft in 2004 uit zijn midden een commissie rechtseenheid ingericht. Deze heeft tot taak om voorstellen te doen die de rechtseenheid van de rechtspleging in strafzaken moet bevorderen. Deze commissie heeft onder meer geadviseerd over het spreekrecht door slachtoffers. Andere onderwerpen waarover werd geadviseerd waren de omzetting van jeugd-detentie in gevangenisstraf bij meerderjarige verdachten en de straftoemeting aan drugs-koeriers. Ook is een advies over de strafmaat voor veelplegers opgesteld.

Een voorbeeld van samenwerking in de sector bestuursrecht betreft de Wet rechtstreeks beroep⁵. Over de toepassing van artikel 8:54a Awb is afgesproken voorlopig een lijdelijke houding aan te nemen en partijen in beginsel in hun keuze (voor rechtstreeks beroep) te volgen. Ten behoeve van een succesvolle evaluatie van de wet is het nodig dat door alle rechtbanken op uniforme wijze wordt geregistreerd in welke zaken daadwerkelijk rechtstreeks beroep is ingesteld. Afgesproken is dat voor die evaluatie de sectoren bestuursrecht Alkmaar, Assen, Breda en Maastricht de hiervoor gesuggereerde lijn niet volgen en meer actief gebruik maken van de bevoegdheid ex artikel 8:54a van de Algemene wet bestuursrecht.

5. De Wet rechtstreeks beroep (art. 7:1a en 8:54a van de Algemene wet bestuursrecht) vindt zijn oorsprong in de eerste evaluatie van de Awb over nut en noodzaak van de bezwaarschriftprocedure. Uit onderzoek kwam naar voren dat voor geschillen met bepaalde kenmerken (veel vooroverleg, zuivere rechtsvraag) de bezwaarschriftprocedure onvoldoende toegevoegde waarde bleek te hebben. Met het oog hierop werd een zekere flexibilisering van de verplichte bezwaarschriftprocedure voorgesteld. Dit heeft geresulteerd in de mogelijkheid om de bezwaarprocedure achterwege te laten als alle belanghebbenden en het bestuursorgaan daarmee instemmen.

2 Resultaten

In dit hoofdstuk presenteert de Rechtspraak op hoofdlijnen de resultaten van 2004. Onderscheid wordt gemaakt tussen de instroom⁶, geleverde absolute en 'gewogen' productie⁷, voorraden en doorlooptijden.⁸ Zie hoofdstuk 3 voor een gedetailleerder beeld op sectorniveau.

Ook de resultaten op het gebied van de kwaliteit van de rechtspraak worden hier weergegeven. Vanwege de samenhang met de productieresultaten worden ten slotte in dit hoofdstuk ook de financiële resultaten, de productiviteitsgegevens alsmede de activiteiten op het gebied van de bekostiging beschreven.

2.1 Instroom

De totale instroom nam in 2004 toe met 13 procent ten opzichte van 2003. Deze groei was vergelijkbaar met het voorgaande jaar (11%), maar flink groter dan op grond van de autonome trend van de afgelopen jaren verwacht kon worden.⁹ Alleen bij vreemdelingenzaken daalde de instroom in 2004. Als de totale instroomgroei hiervan wordt geschoond, dan blijkt de instroom op de overige terreinen in 2004 met 14 procent te zijn gestegen. De stijging is voor een groot deel toe te schrijven aan de toename van het aantal kantonzaken.

Met een groeipercentage van 20 procent vertoont die categorie de grootste relatieve groei. De toename met ruim 184.000 zaken is verantwoordelijk voor meer dan 90 procent van de absolute groei van de totale instroom. Dit waren overigens met name minder arbeidsintensieve zaken. Na de sterke instroomdaling van 2003 nam het aantal belastingzaken bij de gerechtshoven in 2004 weer toe. Dit hangt onder meer samen met de cyclische instroom en behandeling van zaken op grond van de *Wet onroerende zaakbelasting (WOZ)*.

6. De totale instroom betreft verschillende soorten beroep op de rechter. Sommige zaken leiden tot meer 'producten', zoals het uitwerken van vonnissen en de beschikkingen raadkamer. Het onderscheid is van belang vanwege het bekostigingsstelsel.

7. Omdat tussen zaken grote verschillen in behandelzeiten kunnen bestaan, wordt het begrip gewogen productie gehanteerd. Deze gewogen productie wordt berekend door de productie-aantallen te vermenigvuldigen met de gemiddelde behandelzeit per zaakscategorie.

8. Een zeer klein deel van de productie valt buiten de gepresenteerde overzichten. Het betreft hier onder meer de productie van bijzondere kamers, megazaken, commissies van toezicht en tuchtrecht.

9. De autonome trend is de trend van de afgelopen jaren, ontdaan van de effecten van invloedrijke beleidswijzigingen.

Instroom Rechtspraak in 2002, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)¹⁰

	2002	2003	2004	Groei 2004 t.o.v. 2003
Kantonsector rechtbanken ¹¹	762.280	908.100	1.091.130	20%
Sector civiel rechtbanken excl. akten en verklaringen	217.830	231.310	250.370	8%
Sector bestuur rechtbanken excl. vreemdelingenzaken	42.730	45.440	48.930	8%
Strafsector rechtbanken	211.050	228.370	230.080	1%
Vreemdelingenzaken ¹²	97.880	68.900	58.810	-15%
Hoven belastingzaken	23.880	14.670	15.800	8%
Appèlcolleges (hoven, CRvB, CBb) excl. belastingzaken	44.910	52.390	57.470	10%
Totaal Rechtspraak	1.400.550	1.549.180	1.752.590	13%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	1.302.670	1.480.280	1.693.780	14%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	1.278.790	1.465.610	1.677.980	14%

2.2 Productie

Ook de totale productie van de Rechtspraak nam in 2004 met 13 procent toe. Dit is vergelijkbaar met 2003, toen de stijging 14 procent bedroeg. De gewogen productie nam minder toe, met 4 procent. De productiegroei werd dus primair veroorzaakt door de toename van lichtere zaken, met name kantonzaken. Ook doelmatig werken en meer personele capaciteit droegen bij aan de productiestijging. De werkdruk bleef hoog.

Productiegroei in aantallen en in gewogen productie 2003-2004 (afgerond op tientallen)¹⁰

	Absolute aantallen		Toename 2004 t.o.v. 2003	
	2003	2004	Absolute productie	Gewogen productie
Sector kanton rechtbank ¹¹	886.870	1.071.660	21%	14%
Sector civiel rechtbank excl. akten en verklaringen	232.110	250.830	8%	8%
Sector bestuur rechtbank excl. vreemdelingenzaken	44.330	48.140	9%	9%
Sector straf rechtbank	235.380	234.520	0%	-1%
Vreemdelingenzaken	90.670	87.030	-4%	-10%
Sector belasting gerechtshof	20.790	17.920	-14%	-13%
Appèlcolleges (hoven, CRvB, CBb) excl. belastingzaken	51.810	57.710	11%	10%
Totaal Rechtspraak	1.561.960	1.767.810	13%	4%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	1.471.290	1.680.780	14%	5%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	1.450.500	1.662.860	15%	6%

10. In dit jaarverslag zijn, tenzij anders vermeld, cijfers afgerond op tientallen. Omdat ook het totaal is afgerond, kan een optelling in een kolom afwijken van het gepresenteerde totaal.

11. Inclusief 58.855 Wet Mulderzaken 'adres onbekend'.

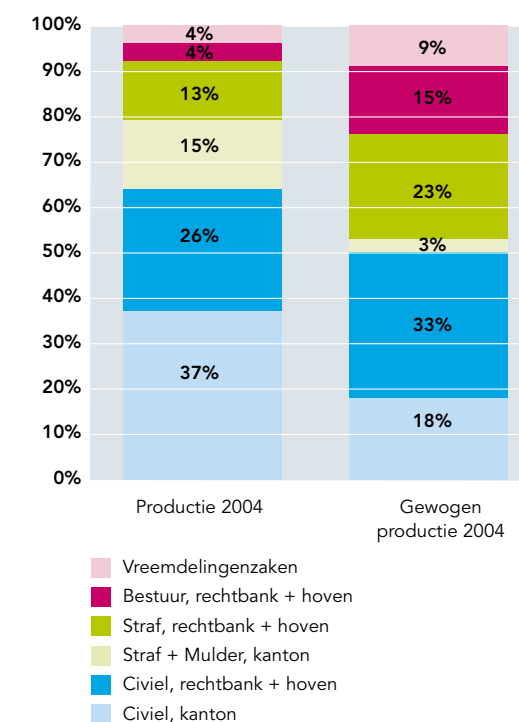
12. Voor 2004 exclusief verzoeken tot schadevergoeding / vergoeding proceskosten.

Uit de volgende grafiek blijkt dat het civiele recht in 2004 met 51 procent gewogen productie het grootste deel van de werkzaamheden in de gerechten voor zijn rekening nam. In 2003 was dit nog 48 procent. Het feit dat het aandeel kantonzaken in de rechterstaaf kleiner is dan in de linker, geeft duidelijk aan dat dit relatief lichte zaken zijn. Zaken bij de sectoren civiel, straf en bestuur maken daarentegen een groter deel van de gewogen productie uit dan van de absolute productie.

Bestuursafspraken en productie

Voor 2004 zijn afspraken gemaakt met de Minister over de te realiseren productie. Deze afspraken zijn opgenomen in de begroting van de Rechtspraak 2004, die begin 2003 is opgesteld op basis van de realisatiecijfers over 2002. Daardoor kon een aanzienlijk verschil ontstaan tussen de afspraken met de Minister en de uiteindelijke realisatiecijfers.

Verdeling productie over sectoren in 2004

Totale productie Rechtspraak (afgerond op duizendtallen)

Productie	Realisatie 2002	Realisatie 2003 ¹³	Productiegroei 2003	Afspraken 2004	Realisatie 2004	Productiegroei 2004	Productie t.o.v. afspraken
Producten in aantallen	1.372.000	1.562.000	14%	1.619.000	1.768.000	13%	109%
Gewogen productie in uren	7.783.000	8.869.000	14%	8.420.000	9.185.000	4%	109%

2.3 De productie t.o.v. de instroom

Net als in 2003 was in 2004 de productie iets hoger dan de instroom. Alleen bij de kantonsector en de sector bestuur bij de rechtbanken (excl. vreemdelingenzaken) zijn de werkvoorraden iets opgelopen. Daar bleef de productie 2 procent achter bij de instroom.

In het algemeen kan dus worden gesteld dat de Rechtspraak de stijgende instroom bijhoudt. Dat is geen geringe prestatie gezien de bovengemiddeld sterke toename van het aantal aangebrachte zaken in zowel 2003 als 2004.

13. De productiecijfers 2002 en 2003 wijken af van de cijfers zoals die zijn opgenomen in de respectievelijke jaarverslagen. Dit komt omdat in het jaarverslag over 2004 akten en verklaringen bij rechtbanken niet in de cijfers zijn opgenomen.

Instream en productie Rechtspraak in 2004 (afgerond op tientallen)

	Instream	Productie	Productie t.o.v. instroom
Sector kanton rechtbank	1.091.130	1.071.660	98%
Sector civiel rechtbank	250.370	250.830	100%
Sector bestuur rechtbank excl. vreemdelingenzaken	48.930	48.140	98%
Sector strafrechtbank	230.080	234.520	102%
Vreemdelingenzaken	58.810	87.030	148%
Sector belasting gerechtshof	15.800	17.920	113%
Appèlcolleges (hoven, CRvB, CBb) excl. belastingzaken	57.470	57.710	100%
Totaal Rechtspraak	1.752.590	1.767.810	101%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	1.693.780	1.680.780	99%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	1.677.980	1.662.860	99%

2.4 Kwaliteit

De kwaliteit van de rechtspraak wordt bepaald door de mate van – in willekeurige en niet-uitputtende volgorde – onpartijdigheid, integriteit, tijdigheid, rechtseenheid, bejegening en toegankelijkheid. Daarnaast manifesteert kwaliteit zich in de doelmatigheid en effectiviteit van de rechtspraak.

De Rechtspraak is de laatste jaren bezig met het ontwikkelen en implementeren van een overkoepelend en gemeenschappelijk kwaliteitsstelsel: RechtspraakQ. Daarmee ontstaat voor de gerechten een kader waarbinnen systematisch aan kwaliteit kan worden gewerkt. Op een aantal terreinen is het inmiddels mogelijk om in dit verslag concrete resultaten te presenteren. Op andere terreinen is de ontwikkeling nog niet zover gevorderd. Inherent aan de wettelijk vastgelegde onafhankelijkheid van de rechter zijn er tenslotte óók onderdelen van het kwaliteitsstelsel die zich minder goed lenen voor de presentatie van concrete resultaten in deze verantwoording.

Het kwaliteitsstelsel bestaat momenteel uit de volgende elementen:

Gerechtsstatuut en sectorstatuten

De statuten vormen een opsomming van onderwerpen die een gerecht goed geregeld moet hebben. De statuten gaan zowel over de kwaliteit van de organisatie (bijv. werkprocessen en personeelsbeleid) als over het rechterlijk functioneren (bijv. de bejegening door de rechter). Alle gerechten hebben in 2004 statuten vastgesteld, zowel op het niveau van het gerecht als op het niveau van de sectoren. Een aantal gerechten is ook al begonnen met de implementatie van de statuten.

Meetsysteem rechterlijk functioneren

Een belangrijk onderdeel van de statuten is het meetsysteem van het rechterlijk functioneren. Dit systeem stelt gerechtsbesturen in staat de kwaliteit van het rechterlijk functioneren voortdurend te meten. Er zijn vijf meetgebieden: onpartijdigheid en integriteit, deskundigheid, bejegening, rechtseenheid, en snelheid en tijdigheid. Gemeten wordt aan de hand van prestatie-indicatoren. Het bijhouden van het nevenfunctieregister is bijvoorbeeld een van de indicatoren voor onpartijdigheid en integriteit. 'Bejegening' wordt gemeten aan de hand van het klantwaarderingsonderzoek, bijvoorbeeld de tevredenheid over de mate waarin de rechter luisterde naar standpunten. In 2004 zijn diverse gerechten begonnen met de invoer van het meetsysteem.

Klantwaarderingsonderzoek

In 2004 voerden drie gerechten een klantwaarderingsonderzoek uit. Uit de resultaten van de 21 in totaal gehouden klantwaarderingsonderzoeken in de jaren 2001-2004¹⁴ ontstaat het volgende beeld. Driekwart (74%) van professionele partners, zoals advocaten en officieren van justitie, is in algemene zin tevreden over het rechterlijk functioneren. De algemene tevredenheid van rechtzoekenden blijft daarbij achter; tweederde van hen geeft aan tevreden te zijn. Voor wat betreft de deskundigheid van de rechter geldt dat zowel professionals als rechtzoekenden hierover in meerderheid tevreden zijn (72% en 71% respectievelijk). Professionals en rechtzoekenden zijn meestal tevreden over de

bejegening door de rechter; wel constateren professionals verschillen tussen rechters wat betreft bejegening. De rechtzoekenden zijn tevreden over de mate waarin de rechter luisterde naar hun standpunten.

De ondervraagden zijn nogal ontevreden over de mate van rechtseenheid en over de duur van de procedure. Men is in wat mindere mate ontevreden over het inlevingsvermogen van de rechter en de motivering van de beslissing. De Rechtspraak vindt het van groot belang om de komende jaren meer aandacht aan deze onderwerpen te schenken. In de Agenda voor de

Rechtspraak 2005-2008 is daarom de bevordering van de uniforme rechtstoepassing als een van de hoofddoelstellingen opgenomen. Voor de duur van de procedure geldt wat al eerder in dit verslag is opgemerkt: vanwege de explosieve instroom van zaken is de stabilisering van de doorlooptijden momenteel het hoogst haalbare. Voor wat betreft het rechterlijk inlevingsvermogen worden goede resultaten verwacht van de intervisietrajecten, waarin juist aan dergelijke zaken veel aandacht wordt besteed. Op het terrein van de motivering van vonnissen ten slotte is bij een van de gerechten het Project Motiveringsverbeteringen in Strafvonnissen (Promis) van start gegaan.

Uitkomsten klantwaarderingsonderzoeken 2001-2004

Rechterlijk functioneren	% Tevreden rechtzoekenden	% Tevreden professionals
Toelichting van de rechter op de procedure	95%	71%
Toelichting van de rechter op de inhoud van de zaak	95%	69%
Rechtseenheid van beslissingen	n.v.t.	38%
Rechter bood ruimte voor verhaal	79%	68%
Vorbereiding van de rechter	68%	72%
Rechter luisterde naar standpunten	75%	67%
Rechter leefde zich in in de situatie	59%	53%
Deskundigheid van de rechter	71%	72%
Bejegening van de cliënt door de rechter	-	70%
Bejegening advocaat/gemachtigde door de rechter	77%	78%
De onpartijdigheid van de rechter	66%	69%
De wijze waarop de rechter het verdere verloop van de zaak inzichtelijk maakt	-	68%
Begrijpelijkheid van wat besproken is	82%	n.v.t.

Beslissing

Motivering/uitleg beslissing	56%	52%
De leesbaarheid/begrijpelijkheid van de beslissing	59%	69%

Algemene tevredenheid per sector

Algemene tevredenheid	Totaal	Bestuur	Familie	Handel	Kanton	Straf	Belasting
Rechtzoekenden	66%	62%	65%	68%	67%	63%	74%
Professionals	74%	82%	77%	74%	79%	61%	80%

Tevredenheid over de doorlooptijden

Doorlooptijden zaken/ duur procedure	Totaal	Bestuur	Familie	Handel	Kanton	Straf	Belasting
Rechtzoekenden	42%	34%	42%	45%	47%	46%	13%
Professionals	28%	28%	29%	27%	45%	22%	18%

14. Bron: 'Een ogenblik geduld, alstublieft...', Prisma, 2004

Medewerkerwaarderingsonderzoek

In 2004 hebben zes gerechten een medewerkerwaarderingsonderzoek laten uitvoeren. Een grote meerderheid van medewerkers is tevreden over het werken bij de rechtbank, met name over de inhoud van het werk en de collegialiteit. Voor velen is het leveren van een bijdrage aan de samenleving een van de factoren die bijdragen aan arbeidssatisfactie. Driekwart zegt het werk een uitdaging te vinden. Een meerderheid vindt dat de eigen talenten worden benut, maar er is vooral onder secretarissen een sterke behoefte aan meer ontplooiingsmogelijkheden. Van de leiding wordt meer dan voorheen verwacht dat men van de ideeën van medewerkers gebruik maakt en hen ontwikkelmogelijkheden biedt. Medewerkers vinden dat de besturing van de gerechten in de loop der tijd verbetert, maar velen vinden dat de gerechtsbesturen slagvaardiger moeten optreden en nog onvoldoende de wensen van medewerkers kennen. Wel vindt ongeveer de helft dat hun gerecht voldoende openstaat voor veranderingen. Op de werkvloer is veel ruimte ontstaan voor verbeterinitiatieven. Ongeveer de helft van de medewerkers, en vooral de rechters, zegt structureel over te werken. Dit komt overeen met de bevindingen van de Arbeidsinspectie (zie par. 2.5).

Visitatie

In 2004 heeft een projectgroep een visitatieprotocol ontworpen. Een visitatiecommissie (voor een groot deel bestaande uit externen) zal zich in 2005 op basis van schriftelijk materiaal en gesprekken met vertegenwoordigers van de gerechten een beeld vormen van de kwaliteit van de Rechtspraak. Het doel van de visitatie is enerzijds het creëren van transparantie en anderzijds het bevorderen van de verbetering van de kwaliteit van de Rechtspraak.

Intervisie

Uit de klantwaarderingsonderzoeken blijkt dat de tevredenheid van de rechtzoekenden vooral wordt bepaald door de uitspraak en het optreden van de rechter ter zitting. Om de bejegening door de rechter te verbeteren, vinden in bijna alle gerechten vormen van intervisie plaats. In de meeste gevallen gaat het om intercollegiale toetsing. In deze 'cameramethode' wordt een video-opname van een zitting besproken door de betreffende rechter en een collega, vaak onder begeleiding van een externe deskundige. Intervisie wordt door rechters als zeer nuttig ervaren.

Klachtenregeling

In 2004 is de landelijke klachtenregeling, die in 2002 is ingevoerd, op onderdelen aangepast. Zo is de termijn waarbinnen geklaagd kan worden, verlengd van zes maanden tot een jaar. Verder is in 2004 een computerprogramma ontwikkeld voor de uniforme registratie van klachten in de gerechten. Dit programma geeft inzicht in de aard en de afhandeling van de klachten zodat verbeteren van door klachten gesignaleerde misstanden in de organisatie eenvoudiger wordt. Vanwege de onvoldoende uniforme registratie kan in dit verslag nog geen landelijk beeld worden gepresenteerd.

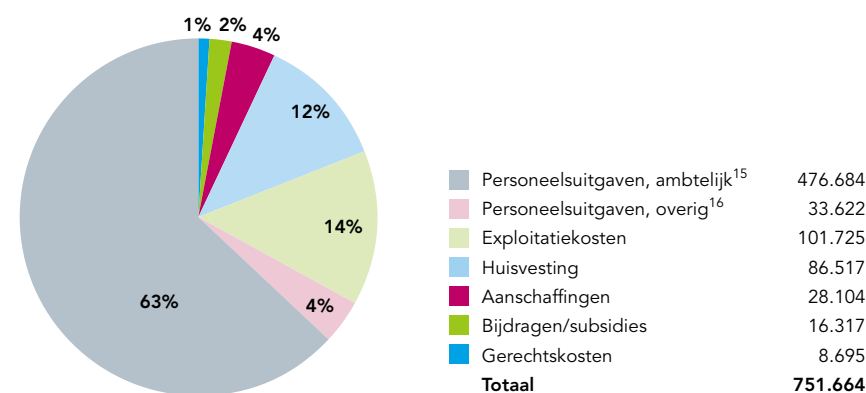
In 2004 is het aantal geregistreerde klachten in nagenoeg alle gerechten toegenomen. De meeste klachten betreffen de bejegening. Klachten over administratieve fouten scoren hoog. Daarbij gaat het onder meer om zaken als het te laat melden van een aanhouding van de zitting, het niet tijdig doorsturen van stukken, of een onjuiste berekening van het griffierecht. Ook het aantal klachten over een rechterlijke procedurele beslissing is hoog. Die klachten worden niet ontvankelijk verklaard. Behalve over de inhoud van een uitspraak gaan deze klachten over beslissingen als het (niet) aanhouden van een behandeling, het (niet) horen van getuigen of het weigeren kennis te nemen van stukken. Gemiddeld wordt 20 procent van de klachten per gerecht gegrond geacht.

2.5 Productie en financiën

De gerechten hebben in 2004 meer geproduceerd dan met de Minister was afgesproken. Opvallend daarbij is dat deze hoge productie werd gerealiseerd zonder alle middelen te benutten. Over 2004 is sprake van een onderuitputting (1,4% van het budget). Het beeld van enerzijds overproductie en anderzijds onderbesteding in 2004 vraagt om een toelichting. De overproductie laat zich met name verklaren door de grote toestroom van zaken in de sectoren kanton, civiel en bestuur. De basishouding van gerechtsbesturen, rechters en medewerkers is gericht op het vermijden van grotere werkvoorraden. In dit verband is illustratief dat de Arbeidsinspectie in zijn 'Eindverslag Inspectieproject Rechterlijke Organisatie' opmerkt dat zowel werkgevers als werknemers het normaal vinden dat zij op vrije dagen overwerken en lange werkdagen hebben. Deze druk leidt op de korte termijn tot productiviteitsstijging maar op langere termijn

raakt de Rechtspraak hierdoor uit balans. De onderbesteding heeft een wat complexere achtergrond van elkaar beïnvloedende factoren. Zo lag er een opdracht bij de gerechtsbesturen om plannen te maken voor de afbouw van de Vreemdelingenkamers. Tegelijkertijd moest de opbouw van de belastingkamers ter hand worden genomen. Tegen de achtergrond van de bescheiden groeiraming in de begroting 2004 hebben vele gerechtsbesturen pas op de plaats gemaakt met het aantrekken van personeel. Deze houding is versterkt door de strakke budgetdiscipline vanuit de Raad voor de rechtspraak: tekorten in 2004 verrekenen in 2005. Hierdoor is de invulling van vacatures vertraagd. Daarnaast had de Raad voor de rechtspraak in 2004 een ambitieus ict-programma. Enkele projecten hebben vertraging opgelopen in de voorbereiding waardoor de geplande uitgaven zijn doorgeschoven naar 2005.

Verdeling uitgaven in kostengroepen 2004 (x €1.000)

Index reële uitgaven Rechtspraak (2002 = 100)¹⁷

	2002	2003	2004
Personele uitgaven	100	107	109
Overige (materiële) uitgaven	100	95	109
Totale uitgaven	100	103	109

15. 'Personeelsuitgaven ambtelijk' zijn salariskosten.

16. 'Personeelsuitgaven overig' betreft kosten voor onder meer rechter-plaatsvervangers, interim-personeel en reis- en verblijfskosten.

17. De uitgaven zijn gecorrigeerd voor inflatie; de personele uitgaven middels de 'loonvoet sector overheid' en de materiële uitgaven middels de 'prijs intermediair verbruik overheid'. Beide deflatoren zijn afkomstig van het Centraal Planbureau (korte-termijnramingen, december 2004).

Productiviteit

Bij het bepalen van de geïndexeerde productiviteit van de Rechtspraak wordt 2002 als referentiejaar gehanteerd. Sindsdien is de totale productiviteit met 8 procent gestegen. Het jaar 2003 liet een in alle opzichten uitzonderlijke productiviteitsgroei zien, die samenhangt met een aantal factoren. Zo werden dat jaar vanwege de beperkte financiële middelen de materiële uitgaven zoveel mogelijk getemporeerd en werd de nadruk gelegd op het opvoeren van de verwerkingscapaciteit. De wervings- en

selectieactiviteiten voor nieuw personeel waren al in 2002 gestart en konden daardoor in 2003 snel effect hebben. Het spreekt voor zich dat deze factoren zich niet elk jaar kunnen voordoen. De niet-personele uitgaven stegen derhalve weer in 2004, om achterstallig onderhoud en kaalslag te voorkomen. De arbeidsproductiviteit is daarentegen licht gestegen. De daling van de totale productiviteit van 2004 is daarom volledig het gevolg van de normalisering van de materiële uitgaven.

Index productiviteit Rechtspraak (2002 = 100)¹⁸

	2002	2003	2004
Gewogen productie per gemiddelde bezetting (arbeidsproductiviteit)	100	107	108
Gewogen productie per reële personele uitgaven (arbeidskostenproductiviteit)	100	107	108
Gewogen productie naar reële overige (materiële) uitgaven	100	120	108
Gewogen productie per reële uitgaven (totaal) (productiviteit)	100	111	108

2.6 Bekostiging

Het jaar 2004 stond in het teken van de totstandkoming van de nieuwe Algemene Maatregel van Bestuur die de financiering van de Rechtspraak regelt. Deze AmvB, het Besluit financiering rechtspraak 2005, bevat nieuwe regels voor de financiering van de Rechtspraak en vervangt het Besluit financiering rechtspraak van 2002. Vervanging was noodzakelijk in verband met de invoering van een baten-lastenstelsel per 1 januari 2005, dat een meer prestatiegerichte vorm van bekostiging mogelijk maakt.

In het nieuwe systeem wordt de Rechtspraak voor 95 procent bekostigd op integrale kostprijzen. Er zijn met de Minister van Justitie prijzen afgesproken voor tien productgroepen. Deze prijzen gelden voor een periode van drie jaar (2005 tot en met 2007).

Het sturen op geleverde prestaties brengt een belangrijke doelmatigheidsprikkel in het systeem. Daarnaast bestaat in het baten-lastenstelsel – in beperkte mate – de mogelijkheid tot reservering. Dit biedt de Raad voor de rechtspraak en de gerechten de mogelijkheid om exploitatiereserves op te bouwen waarmee risico's in de bedrijfsvoering kunnen worden opgevangen. Met de Minister van Justitie zijn afspraken gemaakt over de initiële vulling van het eigen vermogen: Het Ministerie van Justitie stort in 2005 een bedrag ter grootte van 1 procent van de bijdrage aan de Rechtspraak

als geheel (7,5 mln. euro) in het eigen vermogen van de Raad. Uit een onderuitputting van de bijdrage 2004 heeft de Raad een zelfde bedrag van 7,5 mln. euro toegevoegd aan het eigen vermogen.

Om de gerechten de ruimte te bieden slagvaardig te kunnen inspelen op onverwachte ontwikkelingen in het zaaksaanbod is een verrekensystematiek ontwikkeld voor het geval gerechten meer of minder zaken hebben afgehandeld dan in de begroting is afgesproken. Deze verrekening van productiefverschillen vindt plaats met een daarvoor specifiek gevormde landelijke egalisatierekening. Als prijs voor de verrekening van productiefverschillen ten opzichte van de gemaakte afspraken wordt gehanteerd 70 procent van de prijs die voor het desbetreffende jaar is overeengekomen. Dit houdt in dat gerechten die méér produceren dan afgesproken, middelen kunnen onttrekken aan de egalisatierekening. Bij te lage productie moeten gerechten bijdragen aan die rekening. Met de Minister van Justitie zijn ten aanzien van de vulling van de egalisatierekening afspraken gemaakt. Deze afspraken houden in dat het Rijk in 2006 eenmalig een bedrag stort ter grootte van 3 procent van de productiegerelateerde bijdrage 2005 (21,9 mln. euro) en dat daarnaast de egalisatierekening zal worden gevuld door stortingen van de Rechtspraak zelf van 1 procent van de productiegerelateerde bijdrage in 2006 en 2 procent in 2007.

18. De gewogen productie is in dit geval inclusief de akten en verklaringen van de sector civiel van de rechtbanken.

3 Resultaten en actualiteiten per sector

De rechtbanken en gerechtshoven zijn opgebouwd uit meerdere sectoren. Meestal bestrijken deze sectoren een specifiek rechtsgebied: strafrecht, civiel recht en bestuursrecht. Bij de rechtbanken worden alle kantonzaken – zaken die zowel het civiele recht, het strafrecht als het bestuursrecht kunnen betreffen – afgehandeld in een vierde sector: de kantonsector. In sommige gerechten worden de familie- en jeugdzaken in een aparte sector behandeld. De voorzitters van de sectoren komen regelmatig bijeen om de belangrijkste ontwikkelingen in hun rechtsgebied te bespreken. Binnen de sectoren lopen diverse projecten die beogen de kwaliteit van de rechtspraak te bevorderen. Deze projecten zijn bijeengebracht in sector- en themaprogramma's.

3.1 Sector Strafrecht

Productie

De gewogen productie van de strafsectoren van de rechtbanken en de gerechtshoven nam in 2004 met slechts 1 procent toe. Deze groei komt voor rekening van de gerechtshoven. De toename in absolute zin bedroeg eveneens 1 procent. Beide

groecijfers zijn lager uitgevallen dan voorzien was in de afspraken met de Minister. Dit werd niet veroorzaakt door capaciteitstekorten bij de Rechtspraak, maar was het gevolg van een bij de verwachting achterblijvend aanbod van zaken.

Productie sector straf in 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	Absolute aantallen		Toename 2004 t.o.v. 2003	
	2003	2004	Absolute productie	Gewogen productie
Sector straf rechtbanken				
Raadkamerzaken	69.300	74.290	7%	7%
Strafzaken eerste aanleg (EK+MK)	158.780	153.710	-3%	-2%
Overig (kantonappellen, uitwerken vonnis t.b.v. hoger beroep)	7.300	6.520	-11%	0%
Totaal	235.380	234.520	0%	-1%
Sector straf gerechtshoven				
Raadkamerzaken (incl. artikel 12 Sv)	10.880	11.780	8%	8%
Strafzaken (EK+MK)	19.250	22.170	15%	7%
Uitwerken vonnis t.b.v. cassatie	2.360	3.030	28%	28%
Totaal	32.500	36.970	14%	10%
STRAF Totaal (excl. kanton)	267.870	271.490	1%	1%

De productie t.o.v. instroom

Bij de strafsector van de rechtbanken is de instroom vrijwel gelijk aan de productie, omdat een zaak pas aanhangig wordt gemaakt als er zittingscapaciteit is. Bij de gerechtshoven geldt dit niet, omdat de mate waarin hoger beroep

wordt ingesteld niet afhankelijk kan worden gesteld van de verwerkingscapaciteit. Bij de hoven was de productie in 2004 3 procent hoger dan de instroom.

De productie t.o.v. instroom sector straf gerechtshoven in 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	Instroom	Productie	Productie t.o.v. Instroom
Sector straf gerechtshoven			
Raadkamer (incl. artikel 12 Sv)	11.410	11.780	103%
Strafzaken (EK+MK)	21.250	22.170	104%
Uitwerken vonnis t.b.v. cassatie	3.060	3.030	99%
Totaal	35.720	36.970	103%

Doorlooptijden

De doorlooptijden van de meervoudig (MK) en enkelvoudig (EK)¹⁹ behandelde strafzaken en de strafzaken bij de kinderrechtbank laten in 2004 een forse daling zien. Voor de EK-zaak en de strafzaak bij de kinderrechtbank is dit een continuering van de daling die in 2002 is begonnen. De MK-strafzaak laat een wisselvalliger beeld zien over de periode 2002-2004. Na een verlenging van de doorlooptijd van 124 dagen in 2002 naar 139 dagen in 2003 vertoont 2004 een behoorlijke verkorting.

De doorlooptijd bij strafzaken heeft betrekking op de periode tussen de eerste zitting en het moment waarop het eindvonnis is geaccordeerd door de rechter.

Er zijn verschillende verklaringen denkbaar voor de afname. Allereerst kan de verkorting zijn

veroorzaakt doordat zaken minder vaak worden aangehouden. Op dit moment zijn er nog geen gegevens beschikbaar om deze verklaring te toetsen. Het is wel bekend dat de rechtbanken in toenemende mate werken met aanhoudingsprotocollen om het aantal aanhoudingen terug te dringen. Daarnaast is het aanhoudingsprotocol een expliciet onderdeel van het Sectorprogramma Straf.

In 2004 is de gemiddelde doorlooptijd voor het uitwerken van het vonnis bij strafzaken behandeld door de meervoudige kamer van de rechtbanken gestegen met 7 dagen. Een dergelijke geringe stijging in absolute zin kan veroorzaakt zijn door een verandering in het werkproces. De stijging is in ieder geval niet het gevolg van oplopende voorraden.

Sector straf: doorlooptijden in dagen in 2003 en 2004

Zaakstype	2003	2004	Vershil 2004 t.o.v. 2003
Rechtbank			
Strafzaak (MK)	139	102	- 27%
Uitwerken vonnis t.b.v. hoger beroep	109	116	+6%
Strafzaak (EK)	51	42	-18%
Strafzaak bij de kinderrechtbank (EK)	62	43	-31%

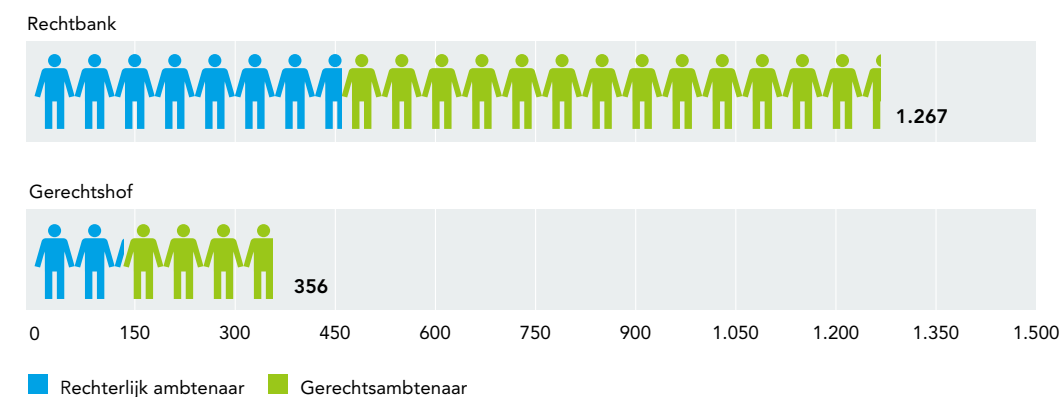
Hoger beroep / gerechtshof²⁰

Strafzaak (MK & EK)	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Uitwerken vonnis t.b.v. cassatie	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

19. Enkelvoudige kamer - Zitting met één rechter die rechtsprekt (politierechter, kinderrechtbank, president in kort geding en economische politierechter).

20. Door vertraging bij de invoering van het nieuwe geautomatiseerde processysteem (NIAS) bij de hoven zijn er nog geen doorlooptijden van strafzaken in hoger beroep en voor het uitwerken van een arrest ten behoeve van cassatie beschikbaar.

Aantal medewerkers sector Straf in aantallen per 31-12-2004 (afgerond)

	Rechterlijk ambtenaar	Gerechtsambtenaar	Totaal
Rechtbank	460	807	1.267
Gerechtshof	133	223	356
Totaal	593	1.030	1.623

Relevante ontwikkelingen

Uitbreiding competentie politierechter tot een jaar

Vorig jaar is de competentie van de politierechter (de enkelvoudige strafkamer) uitgebreid tot één jaar. De wettelijke bevoegdheid van de politierechter was al enige tijd geleden verruimd van het opleggen van maximaal zes maanden gevangenisstraf tot één jaar. De Minister had echter bepaald dat het Openbaar Ministerie alleen gebruik zou maken van de mogelijkheid om meer dan zes maanden te eisen in zaken tegen drugskoeriers ('bolletjesslikkers'). Sinds juni 2004 heeft de officier van justitie wel de mogelijkheid om alle zaken waarin hij gevangenisstraf tot een maximum van één jaar eist, bij de politierechter aan te brengen. Voor de strafsectoren betekent dit een mogelijke verschuiving van zaken van de meervoudige naar de enkelvoudige kamer.

Sectorprogramma Straf

In opdracht van de Raad voor de rechtspraak en het LOVS is een Sectorprogramma Straf opgesteld. Het sectorprogramma heeft in 2004 tot de volgende resultaten geleid.

- Alle werkprocessen van de strafrechtprocedures in eerste aanleg zijn beschreven. Daarmee is ook een uniform referentiemodel tot stand gekomen dat de basis vormt voor het nieuwe geautomatiseerde systeem ter ondersteuning van het strafrecht (GPS) dat in 2005 en 2006 zal worden geïmplementeerd.

- Er is een nieuw roosterprogramma geselecteerd en aan de gerechten aangeboden. Inmiddels heeft een groot aantal gerechten dit programma in gebruik genomen.
- Het project Keten ontwikkelde een aanhoudingsprotocol. Het protocol beoogt de rechtszekerheid en de rechtseenheid te bevorderen en moet bijdragen aan een betere sturing op het aantal aanhoudingen in strafzaken. Uitgangspunt is dat dit protocol landelijk zal worden toegepast.
- Het project Keten ontwikkelde een landelijk uniform convenant voor afspraken tussen OM en de Rechtspraak over het aantal aan te brengen en af te handelen strafzaken.

Begin 2004 maakte het Openbaar Ministerie bekend de komende jaren te werken aan een ingrijpende organisatieverandering onder de naam 'OM verandert'. Zoals het zich laat aanzien zullen de rechtbanken straks te maken krijgen met zes aanleverende OM-eenheden. In het programma, in het bijzonder in het project Keten OM-ZM, wordt bezien welke consequenties dit heeft voor de strafsectoren.

3.2 Sector Civiel

Instroom

De instroom bij de sectoren civiel van de rechtbanken nam evenals vorig jaar sterk toe met 8 procent. Vooral het aantal handelszaken groeide sterk, met name door de groei van het aantal insolventies, een weerspiegeling van de geringe

economische groei. De sector civiel van de gerechtshoven kreeg in 2004 9 procent meer instroom te verwerken dan in 2003, met name vanwege een toename van het aantal handelszaken. Familiezaken vertoonden een minder grote groei.

Instroom sector civiel in 2002, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype

Sector civiel rechtbanken	2002	2003	2004	Groei 2004
Handelszaken, insolventies, kort gedingen	92.020	102.590	113.960	11%
Familiezaken	103.670	104.980	110.910	6%
Presidenten rekestten	22.130	23.740	25.500	7%
Totaal	217.830	231.310	250.370	8%

Sector civiel gerechtshoven

Handelszaken ²¹	7.380	8.470	9.330	10%
Familiezaken	3.080	3.470	3.670	6%
Totaal	10.460	11.940	13.000	9%

CIVIEL Totaal	228.280	243.250	263.370	8%
----------------------	----------------	----------------	----------------	-----------

Productie

De productie van de civiele sectoren van de rechtbanken nam in 2004 met 8 procent toe. Het aantal handelszaken groeide het sterkst, met name het aantal insolventiezaken. Ook bij

de gerechtshoven zijn er flink meer civiele zaken afgedaan in 2004. De gewogen productie nam iets meer toe dan de absolute; zo werden de familiezaken gemiddeld arbeidsintensiever.

Productie sector civiel in 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype

Sector civiel rechtbanken	Absolute aantallen		Toename 2004 t.o.v. 2003	
	2003	2004	Absolute productie	Gewogen productie
Handelszaken, insolventies, kort gedingen	104.440	116.200	11%	10%
Familiezaken	104.040	109.410	5%	5%
Presidentrekestten	23.640	25.230	7%	7%
Totaal	232.110	250.830	8%	8%

Sector civiel gerechtshoven

Handelszaken	7.740	8.770	13%	14%
Familiezaken	3.360	3.520	5%	8%
Totaal	11.100	12.290	11%	12%

CIVIEL Totaal	243.200	263.120	8%	9%
----------------------	----------------	----------------	-----------	-----------

21. Inclusief enkele dagvaardingen familie.

De productie t.o.v. instroom

De productie van de civiele sectoren van de rechtbanken houdt de instroomgroei in grote lijnen bij. De achterstanden bij de verwerking van handelszaken werden ook dit jaar verder ingelopen.

In verband met de langere gemiddelde doorlooptijden konden de gerechtshoven de instroom niet meer bijhouden. Het verschil bedroeg 5 procent.

De productie t.o.v. instroom sector civiel in 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype

Sector civiel rechtbanken	Instroom	Productie	Productie t.o.v. instroom
Handelszaken, insolventies, kort gedingen	113.960	116.200	102%
Familiezaken	110.910	109.410	99%
Presidenten rekestten	25.500	25.230	99%
Totaal	250.370	250.830	100%

Sector civiel gerechtshoven

Handelszaken	9.330	8.770	94%
Familiezaken	3.670	3.520	96%
Totaal	13.000	12.290	95%

CIVIEL Totaal	263.370	263.120	100%
----------------------	----------------	----------------	-------------

Doorlooptijden

De doorlooptijden in de civiele sector zijn redelijk stabiel. Ten opzichte van 2003 is de doorlooptijd van een handelszaak met verweer gestegen met elf dagen. In 2004 heeft de Raad voor de rechtspraak extra middelen vrij gemaakt voor

het wegwerken van de achterstanden in de civiele sectoren. Dit duidt er op dat het oplopen van de doorlooptijd in deze zaken mede een gevolg is van het wegwerken van oude zaken.²²

Sector civiel: doorlooptijden in dagen in 2003 en 2004

Zaakstype

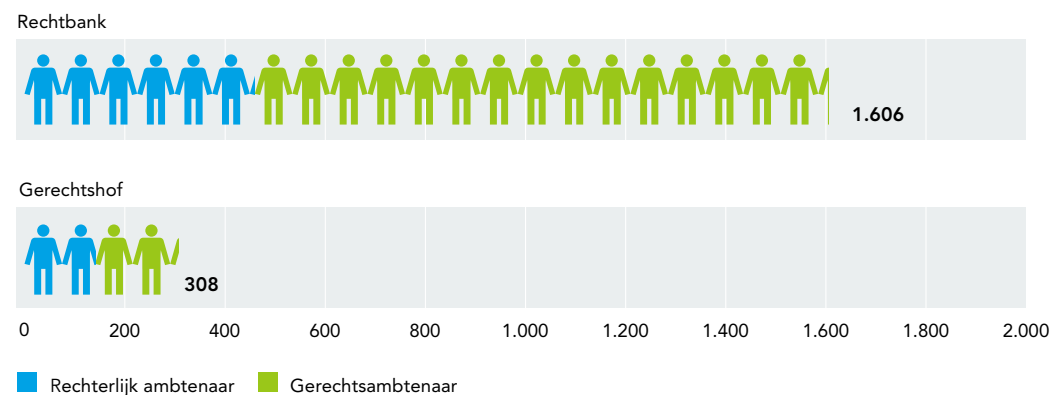
Rechtbank	2003	2004	Vershil 2004 t.o.v. 2003
Handelszaak met verweer	389	410	+5%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	41	34	-17%
Beschikking op verzoekschrift (met name insolventie)	51	57	+12%
Faillissement	Niet beschikbaar	720	n.v.t.
Echtscheiding	111	117	+5%
Beschikking op verzoekschrift aan de kinderrechter	35	36	+3%
Overige familiezaak (bijv. adoptie)	156	156	0%
Kort geding	49	49	0%

Hoger beroep / gerechtshof

Handel	521	521	0%
Familie (excl. Bopz en kinderrechter)	230	210	-9%

22. Niet uit te sluiten valt dat de gestegen doorlooptijd het gevolg is van een fout in de meting van doorlooptijden bij civiele zaken. Zaken die zijn ingestroomd vóór 2000 worden namelijk niet meegeteld.

Aantal medewerkers sector Civiel in aantallen per 31-12-2004 (afgerond)

	Rechterlijk ambtenaar	Gerechtsambtenaar	Totaal
Rechtbank	460	1.146	1.606
Gerechtshof	141	167	308
Totaal	601	1.313	1.914

Relevante ontwikkelingen

Sectorprogramma Civiel (inclusief Kanton)

In opdracht van de Raad voor de rechtspraak en het Landelijk Overleg Voorzitters Sector Civiel is een Sectorprogramma Civiel opgesteld. In totaal zijn zeven afzonderlijke projectplannen geformuleerd. Het sectorprogramma heeft in 2004 tot de volgende concrete resultaten geleid. Het project Regie ontwikkelde in 2004 een handleiding voor de procesgang na de conclusie van antwoord. De handleiding voor de bewijslevering van het getuigenbewijs is gereed. Ook is een start gemaakt met een handleiding voor de inrichting van het deskundigenonderzoek. De belangrijkste werkprocessen van de sector civiel zijn beschreven en vastgelegd in de vorm van landelijke referentiemodellen. Referentiemodellen voor gezag, omgang, verblijfplaats, informatie- en consultatiericht zijn opgeleverd. Gebruikmaking van deze modellen voorkomt fouten, bevordert de transparantie en maakt het waarnemen van werkzaamheden door invallers gemakkelijker. Zij bevatten alle stappen die in de administratieve behandeling

van een zaak gezet moeten worden en kunnen desgewenst worden aangepast aan de plaatselijke situatie.

Vliegende Brigade

De Vliegende Brigade werd opgericht om achterstanden in de civiele sectoren en kantonsectoren weg te werken. Rechtbanken leveren dossiers aan waarvoor een vonnis moet worden gemaakt. Onder leiding van rechters schrijven juristen conceptvonnissen die vervolgens naar de betreffende gerechten worden teruggestuurd. Met in totaal ruim 1900 zaken op tegenspraak wist de brigade de productie ten opzichte van 2003 met 6 procent te verhogen. Vanaf haar oprichting in 2000 heeft de Vliegende Brigade nu al bijna 8.000 vonnissen gemaakt. Bij de Vliegende Brigade werkten in 2004 5,8 fte rechters en 29,5 fte stafjuristen.

Familie-en-jeugdsector

In 2004 werden nieuwe procesreglementen vastgesteld voor gezag, omgang, verblijfplaats,

Instroom en productie Vliegende Brigade, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Sector civiel rechtbanken	2003	2004	Groei 2004 t.o.v. 2003
Instroom	1.610	1.960	22%
Productie	1.800	1.920	6%

informatie- en consultatiericht. Met de voltooiing van deze reglementen is praktisch het complete familieprocesrecht in kaart gebracht en geharmoniseerd. Eerder zijn al de uniforme procesreglementen scheidingsprocedure, alimentatieprocedure en bijstandsverhaalprocedure tot stand gekomen. Een mijlpaal vormde ook de mogelijkheid om het centraal curateleregister te raadplegen op Rechtspraak.nl. In dit register is iedereen opgenomen die ouder is dan 18 jaar en die niet meer in staat is zelfstandig de eigen belangen te behartigen en daarom door de rechter onder curatele is gesteld. De ontsluiting van het register op internet betekent een vereenvoudiging van de procedure bij toekenning tot het gezamenlijke gezag over een minderjarige. Particulieren hoeven niet langer schriftelijk een uittreksel 'onbekend in het curatele-register' aan te vragen. Zo'n uittreksel was nodig voor erkenning van het ouderlijk gezag of voogdij. De griffie van elke rechtbank kan nu zelf het curateleregister via het intranet van de Rechtspraak raadplegen. Het beheer van het register is wettelijk ondergebracht bij de rechtbank 's-Gravenhage. Maandelijks ontving de rechtbank gemiddeld zesduizend keer een verzoek voor raadpleging van het register. Het aantal telefonische verzoeken is inmiddels met 80 procent gedaald.

Mediation

Het project Mediation naast rechtspraak is in 2000 opgezet om inzicht te verkrijgen in de mogelijkheid en wenselijkheid van doorverwijzing naar mediation in een gerechtelijke procedure (civiel recht en bestuursrecht). In 2004 is bij zes gerechten op reguliere basis doorverwezen naar mediation. Bij twee andere gerechten zijn mediationweken gehouden. In totaal zijn er in 2004 ongeveer 700 zaken doorverwezen. Het totaal aantal zaken dat sinds 2000 naar mediation is verwezen is daarmee gekomen op ruim 3.000.

Intussen is veel bekend geworden over succesindicatoren voor doorverwijzing en over de beste methode en timing van doorverwijzen. Deze en andere resultaten binnen het project Mediation naast rechtspraak in de jaren 2000-2004 hebben de basis gelegd voor de komende implementatie van de doorverwijzingsvoorziening bij alle gerechten. Het Landelijk bureau Mediation naast rechtspraak heeft de implementatie voorbereid. Daartoe zijn handboeken geschreven, ict-voorzieningen getroffen, kwaliteitscriteria voor deelnemende mediators opgesteld en praktische voorbereidingen getroffen. Meer en actuele informatie is te vinden op www.mediationnaastrechtspraak.nl

3.3 Sector Kanton

Instroom

De instroom aan kantonzaken is in 2004 met 20 procent gestegen. De instroom nam voor alle zaakstypen toe. Alleen het aantal arbeidszaken daalde, na jaren van stijging. De toename met 19 procent in de categorie handelszaken wordt vooral veroorzaakt door vorderingen van electriciteitsbedrijven, ziekenfondsen en telecombedrijven. De doeltreffendheid van deze procedures is

bevorderd, onder meer door strikte naleving van het landelijk rolreglement, digitale aanlevering van zaken bij enkele gerechten en een gestandaardiseerde geautomatiseerde vonnisproductie. De zeer aanzienlijke stijging van het aantal akten en verklaringen lijkt veroorzaakt te zijn door een feitelijke toename van deze zaken enerzijds en een verbeterde registratie anderzijds.

Instroom sector kanton in 2002, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2002	2003	2004	Groei 2004 t.o.v. 2003
Sector kanton rechtbanken				
Handelszaken, arbeidszaken, kort gedingen	384.470	468.440	535.520	14%
- wrv. ontbinding arbeidsovereenkomst	68.330	78.490	72.010	-8%
Familiezaken	118.960	128.670	142.590	11%
Straf – Mulderzaken	113.900	125.270	149.180	19%
Straf – overtredingen	104.600	138.940	178.900	29%
Akten en verklaringen	40.340	46.790	84.930	82%
KANTON Totaal	762.280	908.100	1.091.130	20%

Productie

De absolute productie groeide in 2004 iets meer dan de instroom (21% t.o.v. 20%). Vooral de productie van akten en verklaringen, handelszaken, Mulderzaken en overtredingen nam sterk toe.

Productie sector kanton in 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	Absolute aantallen		Toename 2004 t.o.v. 2003	
	2003	2004	Absolute productie	Gewogen productie
Sector kanton rechtbanken				
Handelszaken, arbeidszaken, kort geding	461.220	530.240	15%	13%
Familiezaken	129.370	140.850	9%	10%
Straf - Mulderzaken ²³	116.940	145.490	24%	25%
Straf - overtredingen	132.560	170.160	28%	28%
Akten en verklaringen	46.790	84.930	82%	81%
KANTON Totaal	886.870	1.071.660	21%	14%

De productie t.o.v. instroom

De productie blijft enigszins achter bij de instroom. De voorraden lopen vooral op bij de overtredingen, waar de productie 5 procent achterblijft.

De productie t.o.v. instroom sector kanton in 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	Instroom	Productie	Productie t.o.v.
			instroom
Sector kanton rechtbanken			
Handelszaken, arbeidszaken, kort gedingen	535.520	530.240	99%
Familiezaken	142.590	140.850	99%
Straf - Mulderzaken	149.180	145.490	98%
Straf - overtredingen	178.900	170.160	95%
Akten en verklaringen	84.930	84.930	100%
KANTON Totaal	1.091.130	1.071.660	98%

Doorlooptijden

Zeker gezien de forse stijging van de instroom en productie kan de stabiliteit van de doorlooptijden opmerkelijk worden genoemd. Alleen bij de handelszaken met verweer is sprake van een stijging.

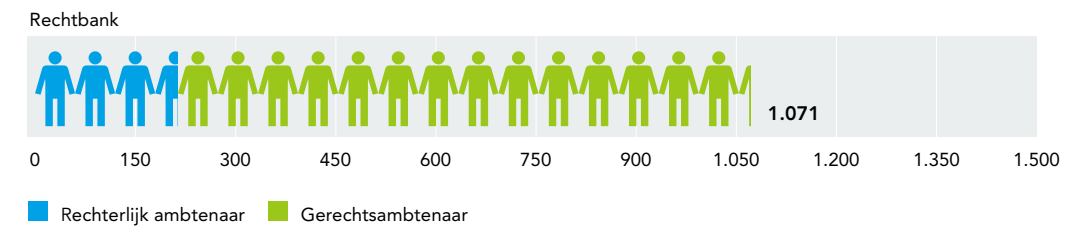
Deze stijging is waarschijnlijk te verklaren uit het feit dat deze zaken bewerkelijker worden en meer onderzoek, extra comparities en zittingen voor getuigenverhoor vergen.

Sector kanton: doorlooptijden in dagen in 2004

Zaakstype	2003	2004	Verskil 2004 t.o.v. 2003
Handelszaak met verweer	58	77	+33%
Handelszaak zonder verweer (verstek)	11	10	-9%
Familiezaak	27	25	+7%
Voorlopige voorzieningen	28	29	+4%
Strafzaak bij kanton (overtreding)	56	60	+7%

23. 58.855 Mulderzaken vallen in de categorie 'adres onbekend'. Deze zaken worden vanaf 2004 op andere wijze bekostigd en maken daarom geen deel meer uit van de afspraken met de Minister.

Aantal medewerkers sector kanton in aantallen per 31-12-2004 (afgerond)

	Rechterlijk ambtenaar	Gerechtsambtenaar	Totaal
Rechtbank	214	857	1.071

Relevante ontwikkelingen

Zie Thema 1 voor de activiteiten rondom de kantonrechttersformule en de Legio-Lease-zaken. Het Landelijk Overleg van Kantonsectorvoorzitters heeft ten behoeve van de uniforme rechtstoepassing in 2004 de Aanbevelingen meerderjarigenbewind en mentorschap goedgekeurd. Zo zijn onder meer afspraken over schenkingen gemaakt. Als hoofdregel geldt dat een verzoek van de bewindvoerder om te worden gemachtigd tot het doen van schenkingen namens de rechtshabende die zijn wil niet kan bepalen, aan kinderen die stellen dat zij erfgenamen zijn, wordt afgewezen als er geen schenkingstraditie wordt aangetoond. Daarmee zijn de vragen die in de praktijk rond meerderjarigenbewind kunnen rijzen niet uitputtend behandeld. Afgesproken is dat de aanbevelingen periodiek geëvalueerd worden en aan de hand van de bevindingen zo nodig worden aangevuld of bijgesteld.

3.4 Sector Bestuursrecht

Instroom

De instroom bij de sector bestuur (excl. belasting- en vreemdelingenzaken) nam opnieuw toe, in 2004 met ongeveer 8 procent. De groei van de instroom was relatief het grootst bij bijstands- en ambtenarenzaken (resp. +34% en +25%). De instroom

van vreemdelingenzaken nam sterk af. Ook de instroom bij het CBb ten opzichte van 2003 nam af, in 2003 kreeg het CBb incidenteel een grote hoeveelheid extra zaken te verwerken in verband met de uitbraak van mond- en klauwzeer en vogelpest.

Instroom sector bestuur in 2002, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	2002	2003	2004	Groei 2004 t.o.v. 2003
Sector bestuur rechtbanken				
Bodemzaken	33.770	36.520	39.970	9%
Sociale zekerheidszaken	17.340	18.380	19.570	6%
Ambtenarenzaken	2.320	2.520	3.140	25%
Bijstand/studiefinanciering	3.830	4.180	5.630	34%
Overig	10.280	11.440	11.630	2%
Voorlopige voorzieningen	8.960	8.910	8.960	1%
Vreemdelingenkamer ²⁴	97.880	68.900	58.810	-15%
Totaal	140.600	114.340	107.740	-6%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	42.730	45.440	48.930	8%

Sector bestuur gerechtshoven

Belastingkamer	23.880	14.670	15.800	8%
Totaal	23.880	14.670	15.800	8%

Sector bestuur speciale colleges

CRvB	6.320	6.520	7.540	16%
CBb	2.020	1.430	1.220	-15%
Totaal	8.340	7.950	8.760	10%

Totaal bestuur	172.830	136.960	132.290	-3%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	74.950	68.060	73.480	8%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	51.070	53.380	57.680	8%

Productie

De productie van de sector bestuur nam iets af, met name door de daling van de vreemdelingen- en belastingzaken. Ook bij het CBb nam de productie af. De productie van de andere bestuurszaken groeide met 8 procent. Deze groei deed zich met name bij de bodemprocedures voor.

Productie sector bestuur in 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	Absolute aantallen		Toename 2004 t.o.v. 2003	
	2003	2004	Absolute productie	Gewogen productie
Sector bestuur rechtbanken				
Bodemzaken	35.330	39.260	11%	11%
Voorlopige voorzieningen	9.000	8.870	-1%	-1%
Vreemdelingenkamer	90.670	87.030	-4%	-10%
Totaal	135.000	135.170	0%	-1%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	44.330	48.140	9%	9%

Sector bestuur gerechtshoven

Belastingkamer	20.790	17.920	-14%	-13%
Totaal	20.790	17.920	-14%	-13%

Sector bestuur bijzondere colleges

CRvB	6.670	7.210	8%	9%
CBb	1.550	1.240	-20%	-3%
Totaal	8.220	8.450	3%	7%

Totaal bestuur	164.010	161.540	-2%	-1%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	73.340	74.510	2%	5%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	52.550	56.580	8%	8%

Vanwege een groot aantal afdoeningen van bodemzaken bestuur die niet kunnen worden ingedeeld bij sociale zekerheidszaken, ambtenarenzaken etc., is een opsplitsing van de bodemzaken in deze tabel niet mogelijk.

De productie t.o.v. instroom

Voor de vreemdelingen- en belastingzaken overtrof de productie in 2004 ruimschoots de instroom. Bij de vreemdelingenzaken en

belastingzaken zijn door de lage instroom en de gerealiseerde productie de werkvoorraden aanzienlijk afgenomen.

De productie t.o.v. instroom sector bestuur in 2004 (afgerond op tientallen)

Zaakstype	Instroom	Productie	Productie t.o.v. instroom
Sector bestuur rechtbanken			
Bodemzaken	39.970	39.260	100%
Voorlopige voorzieningen	8.960	8.870	99%
Vreemdelingenkamer	58.810	87.030	148%
Totaal	107.740	135.170	125%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	48.930	48.140	98%

Sector bestuur gerechtshoven

Belastingkamer	15.800	17.920	113%
Totaal	15.800	17.920	113%

Sector bestuur bijzondere colleges

CRvB	7.540	7.210	96%
CBb	1.220	1.240	102%
Totaal	8.760	8.450	96%

Totaal bestuur	132.290	161.540	122%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	73.480	74.510	101%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	57.680	56.580	98%

Omdat de productiecijfers bij bodemzaken niet kunnen worden opgesplitst, is een vergelijking met de wel opgesplitste instroom niet zinvol.

24. In 2004 exclusief verzoeken tot vergoeding van schadevergoeding/ vergoeding proceskosten

Doorlooptijden

De doorlooptijden van bestuurszaken, zowel in eerste aanleg als in appèl, zijn bekort. De daling van de doorlooptijd van de vreemdelingenzaken

laat zien dat de vreemdelingenkamers naar rato steeds meer 'nieuwe' zaken gaan behandelen en de werkvoorraad steeds verder wordt teruggebracht.

Sector bestuur: doorlooptijden in dagen in 2004

Zaakstype	2003	2004	Vershil 2004 t.o.v. 2003
Rechtbank sector bestuur			
Bestuurszaak	346	330	-5%
Voorlopige voorziening bij een bestuurszaak	45	45	0%
Vreemdelingenzaak	469	435	-7%

Gerechtshof

Belastingzaak	511	508	-1%
---------------	-----	-----	-----

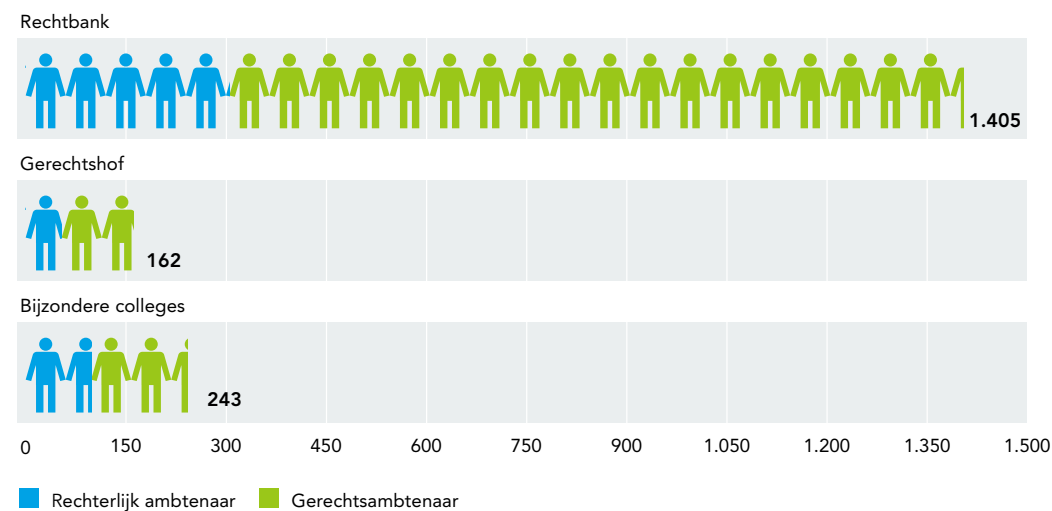
College van Beroep voor het bedrijfsleven

Bestuurszaak	494	417	-16%
Voorlopige voorziening	36	77	+114%

Centrale Raad van Beroep

Bestuurszaak	713	709	-1%
Voorlopige voorziening	46	47	+2%

Aantal medewerkers sector bestuur in aantallen per 31-12-2004 (afgerond)

	Rechterlijk ambtenaar	Gerechtsambtenaar	Totaal
Rechtbank	305	1.100	1.405
Gerechtshof	54	108	162
Bijzondere colleges	98	145	243
Totaal	457	1.353	1.810

Relevante ontwikkelingen

Belastingrechtspraak

De Rechtspraak heeft zich in 2004 voorbereid op de invoering van belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties per 1 januari 2005. Voorheen kende de belastingrechtspraak slechts één feitelijke instantie. De herziening van de rechterlijke organisatie alsmede verdragsrechtelijke aspecten (Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten) hebben de aanleiding gevormd tot het besluit om belastingrechtspraak in twee feitelijke instanties in te voeren. De bevoegdheid te beslissen over geschillen over heffingen van lagere overheden (provincie, gemeente, waterschap) is opgedragen aan alle negentien rechtbanken. De geschillenbeslechting over zaken van de rijksoverheid in belastingzaken wordt geconcentreerd bij de rechtbanken Arnhem, Breda, Den Haag, Haarlem en Leeuwarden.

De formatie van de rechtbanken moest worden uitgebreid met in totaal zestig rechters en 120 medewerkers. De externe werving van fiscalisten uit het bedrijfsleven, van de belastingdienst en de overheid was succesvol. Er bleek veel belangstelling te bestaan voor het werken bij de belastingkamers van de rechtbanken. Daarnaast is er personeel van de hoven overgegaan naar de rechtbanken.

In 2004 is een aantal nieuwe opleidingsmodules ontwikkeld en reeds uitgevoerd door de SSR (de leergang van belastingrechter). De raadsheren van de hoven hebben de praktische opleiding verzorgd van de nieuwe rechters en de medewerkers. Het geautomatiseerde systeem (BERBER) is, zowel voor de hoven ten behoeve van de behandeling van appèlzaken als voor de rechtbanken aangepast. De procesregeling Bestuursrecht is uitgebreid met belastingrechtspraak. Deze procesregeling bevat richtlijnen voor het behandelen van bestuursrechtelijke beroepszaken en draagt bij aan de voorspelbaarheid van de beroepsprocedure voor partijen en andere betrokkenen. De regeling heeft uitdrukkelijk geen betrekking op inhoudelijke bevoegdheden van de rechtbank.

Sectorprogramma bestuursrecht

Evenals de sectoren straf en civiel is de sector bestuursrecht gestart met het ontwikkelen van een sectorprogramma. Het sectorprogramma richt zich in eerste instantie op de bestuurssectoren van de rechtbanken, (algemene bestuursrecht, de vreemdelingenrechtspraak en sinds 1 januari 2005 de belastingrechtspraak). De betrokkenheid van appèlcolleges wordt nadrukkelijk nagestreefd.

Het programma is onder meer gericht op het vergroten van de verwerkingscapaciteit, het verbeteren van doorlooptijden en kosteneffectiviteit in samenhang met de invoering van nieuwe landelijke informatiesystemen. Tevens wordt aandacht besteed aan het behouden en verbeteren van de kwaliteit, onder meer door het tot stand brengen van een gemeenschappelijk overkoepelend kwaliteitssysteem. Eind oktober 2004 is het programmaplan definitief vastgesteld.

Informatiemap medische deskundigen

De informatiemap voor de behandeling van zaken waarin de rechtbank een medische deskundige inschakelt, is in 2004 geactualiseerd. Een model voor vraagstellingen is toegevoegd. De vorige editie van de informatiemap was al meer dan tien jaar oud en in die periode is het juridisch landschap in medische geschillen ingrijpend gewijzigd. De Algemene wet bestuursrecht is ingevoerd, op medische zaken is de bezwaarschriftprocedure van toepassing geworden en de arbeidsongeschiktheidswetgeving en daarop gebaseerde jurisprudentie is op onderdelen veranderd.

Het beroep op de strafrechter

Het beroep op de civiele en bestuursrechter wordt in eerste instantie bepaald door partijen zelf. Uiteraard wordt het handelen van deze partijen beïnvloed door diverse economische en maatschappelijke factoren. In het jaarverslag van de Rechtspraak over 2003 zijn enkele van deze factoren en hun relatie met het zaaksaanbod bij de rechter behandeld. Nu wordt ingegaan op het beroep op de strafrechter. Hoewel de omvang en zwaarte van het zaaksaanbod ook hier door zeer uiteenlopende factoren worden beïnvloed, speelt het beleid van de overheid en met name het Openbaar Ministerie een belangrijke rol bij het uiteindelijke beroep dat op de strafrechter wordt gedaan.

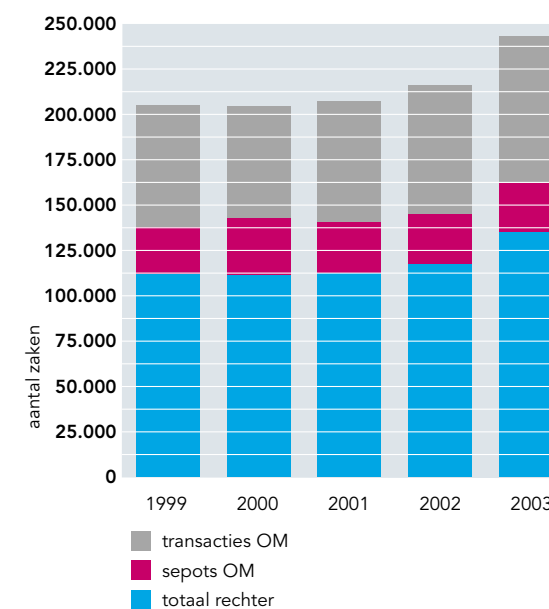
Afhandeling door OM en rechter

Het totaal aantal zaken dat het Openbaar Ministerie (via sepots en transacties) en de rechter samen afdoen, steeg tussen 1996 en 2003 met 17 procent van bijna 210.000 naar ruim 240.000. Figuur 1 laat zien welk deel van de misdrijven het OM zelf afhandelt en welk deel via de rechter loopt.²⁵

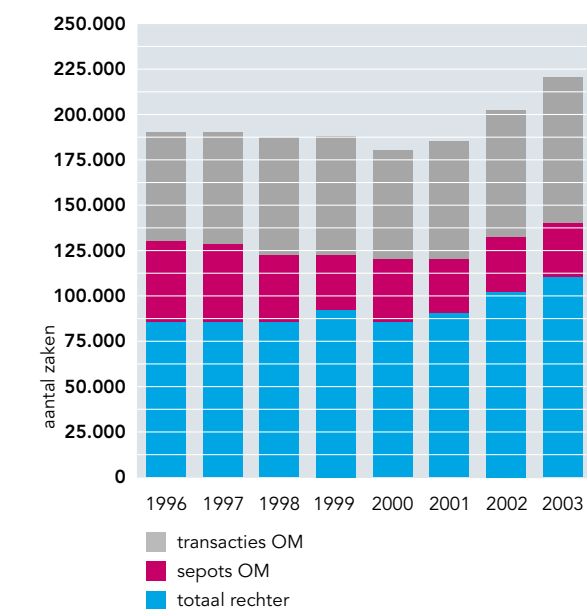
Het aantal door de rechter afgehandelde zaken is tussen 1996 en 2003 harder gestegen dan het aantal dat het OM zelf afhandelt. In 1996 deed het OM 50 procent zelf af, in 2003 was dit gezakt tot 45 procent. Zowel absoluut als relatief gezien komen dus meer misdrijven voor de rechter. Afdoening door het OM zelf gaat steeds minder via sepots en steeds meer via transacties. Kortom: er heeft een verschuiving in afhandeling plaatsgevonden van sepot naar transactie enerzijds en van OM naar rechter anderzijds.

Bij de overtredingen doet zich een vergelijkbare ontwikkeling voor, ook daar is sprake van een verschuiving in de afhandeling. Bij deze verschuiving dienen overigens ook de effecten van de Wet Mulder in aanmerking te worden genomen.

1. Afdoening door OM en rechter, misdrijven (rechtbank), 1996-2003

2. Afdoening door OM en rechter, overtredingen (sector kanton) 1996-2003²⁶

25. Het in deze figuur in beeld gebrachte afhandelingen door de rechter is om een aantal redenen lager dan het elders in dit Jaarverslag vermelde aantal door de rechter afgedane strafzaken. Dit komt met name omdat sommige afdoeningswijzen die per definitie niet tot een zelfstandige sanctie leiden, zoals nietigverklaringen en voegingen ter zitting, in deze paragraaf niet in de cijfers zijn opgenomen. Bron: CBS StatLine, en CBS, Rechtspraak in Nederland 2003. De gebruikte cijfers zijn nog niet beschikbaar voor 2004.

26. Zie vorige noot.

Artikel 12 Sv

Soms besluit het OM om zaken niet te vervolgen, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan bewijs of omdat het OM strafbare feit als te gering beoordeelt. Het aantal zaken waarbij een slachtoffer het gerechtshof vraagt om een dergelijke beslissing van het OM te herroepen (op grond van artikel 12 Wetboek van Strafvordering) neemt de laatste jaren toe. De volgende tabel geeft het aantal door de hoven behandelde zaken.

Het aantal zaken neemt toe van ongeveer 1360 in 1999 tot 1770 in 2004. Dat is een toename van 30 procent. De oorzaken van deze stijging zijn niet duidelijk. Algemene maatschappelijke ontwikkelingen (toegenomen individualisering en mondigheid, toegenomen geweldscriminaliteit) kunnen een rol spelen, maar het is niet waarschijnlijk dat deze langetermijntrends de enige factor zijn. Opvallend is dat terwijl het totale aantal septs daalt, het aantal art.12-procedures tegelijkertijd relatief stijgt.

3. Aantal Artikel 12 Sv-zaken, 1999-2004

Jaar	Aantal art. 12 Sv	Art. 12 Sv-zaken als percentage van OM-septs
1999	1.360	5%
2000	1.130	4%
2001	1.010	4%
2002	1.250	4%
2003	1.640	6%
2004	1.770	Niet beschikbaar

Veiligheidsprogramma

Met het Veiligheidsprogramma heeft het kabinet zich als doel gesteld de criminaliteit en overlast in de openbare ruimte fors te reduceren. Als onderdeel van het Veiligheidsprogramma moeten de intensivering van de opsporing en de strafrechtelijke handhaving in 2006 voor een extra instroom van 22.000 misdrijven en 108.000 overtredingen zorgen. Het jaar 2003 liet een sterke groei zien van zowel de instroom aan misdrijven als overtredingen. De groei van de instroom van misdrijven is conform de aannames die gedaan zijn over de autonome groei, de effecten van het Veiligheidsprogramma en het wegwerken van zittingsgerede zaken bij het Openbaar Ministerie.

In 2004 lag de instroom van misdrijven net iets onder het niveau van 2003. De instroom van overtredingen is verder gegroeid en ligt ver boven de verwachtingen op basis van het Veiligheidsprogramma.

4. Aandeel meervoudige kamer in afdoeningen strafzaken²⁷ 2002-2004

Aandeel MK in afdoeningen strafzaken	
2002	12%
2003	11%
2004	11%

Het aantal door de kantonrechter behandelde overtredingen steeg sinds 2002 met meer dan 60 procent van circa 105.000 tot 170.000. Het aantal Mulderzaken groeide met 31 procent van 111.000 tot 145.000. Het aantal strafzaken bij de strafsector van de rechtbanken is van 2002 naar 2004 met ongeveer 15 procent toegenomen. Voor de strafsector van de rechtbanken staat 2003-2004 echter in het teken van afvlakkende groei, voor enkelvoudige-kamerzaken is er zelfs sprake van een teruggang. Voor de strafzaken bij de rechtbank geldt dat er in ongeveer 11 procent van de gevallen sprake is van een afdoening door de meervoudige kamer (vonnissen strafzaken, exclusief raadkamer, uitwerken appèl/cassatie en overige afdoening). Dit percentage is over de periode 2002-2004 nagenoeg constant.

27. Exclusief raadkamer, uitwerken appèl/cassatie, overige afdoeningen.

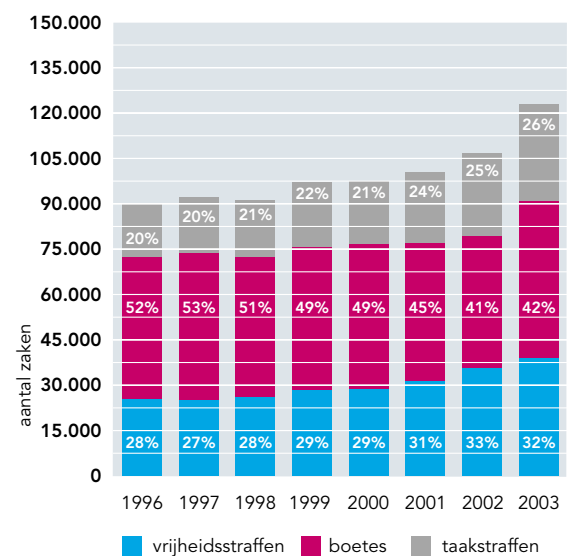
Andere afhandeling van zaken: een verlichting?

De laatste jaren laten een trend zien dat steeds meer zaken die voorheen door de strafrechter werden afgedaan, op een meer bestuurlijke wijze worden afgedaan. Voorbeelden daarvan zijn de uitbreiding van de transactiemogelijkheden van politie en OM. Voor 1 januari 2006 staat voorts de invoering van de OM-beschikking gepland, terwijl de invoering van de vierde tranche van de Algemene wet bestuursrecht omstreeks dezelfde tijd zal plaatsvinden. Dit laatste wetgevingsproject zal een belangrijke verschuiving van vooral de kleinere economische en milieuzaken van het strafrechtelijke naar het bestuursrechtelijke domein inhouden. Het gaat daarbij telkenmale als regel om de zowel qua belang als qua bewijsvoering eenvoudigere zaken. Er lijkt echter wel een tendens zichtbaar om steeds vaker ook zwaardere zaken in dit traject onder te brengen. Een vergelijkbare ontwikkeling om tot een eenvoudigere en snellere afdoening van bepaalde strafbare feiten te komen, bestaat ook binnen de gerechten. Als gevolg van diverse wetswijzigingen en beleidsinspanningen is de bevoegdheidsgrens van de politierechter verhoogd en zijn de mogelijkheden verruimd voor gerechten om zaken die voorheen via de meervoudige kamer moesten worden afgedaan thans af te laten doen door een enkelvoudige kamer.

Desalniettemin is het percentage zaken dat via de enkelvoudige kamer wordt afgedaan de laatste jaren niet duidelijk gestegen. Blijkbaar treden ook compenserende ontwikkelingen op, zoals een mogelijke toename van de zwaarte van de tenlastelegging en de straftoemeting (zie onder). Dit kan samenhangen met een toenemend gemiddeld gewicht van de zaken waarmee het OM en de strafrechter worden geconfronteerd.

De straftoemeting door de rechter in relatie tot het zaaksaanbod

De ontwikkelingen bij het beroep op de strafrechter komen ook tot uiting bij de straftoemeting. Het aantal door de rechter opgelegde onvoorwaardelijke straffen steeg tussen 1996 en 2003 met 37 procent. Kortom: rechters delen vaker straffen uit. Wat houden die straffen nu in? Figuur 6 brengt de ontwikkeling in het aandeel van een drietal veelvoorkomende typen straffen in beeld: de boete, de taakstraf en de gevangenisstraf.²⁸

5. Productieaandeel in eerste aanleg strafzaken, kanton, rechtbank EK of rechtbank MK, 2002-2004**6. Aandeel verschillende door rechters gegeven straffen**

28. Bron: CBS StatLine, en CBS, Rechtspraak in Nederland 2003. De gebruikte cijfers zijn nog niet beschikbaar voor 2004.

THEMA II

Rechters zijn vaker een taakstraf en, in verhouding tot het totaal aantal straffen, minder vaak een boete gaan geven. Opmerkelijker is dat rechters in 2003 vaker de (geheel of gedeeltelijk) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf toepasten dan in 1996, niet alleen absoluut, maar ook in verhouding tot het totaal aantal gegeven straffen. Gaf de rechter in 1996 in 28 procent van de gevallen een vrijheidsstraf, dat was in 2003 in 32 procent van de gevallen. Het absolute aantal van deze straffen nam toe met 52 procent.

In de figuur is niet de lengte van de vrijheidsstraffen weergegeven. Het aantal korte gevangenisstraffen (tot 6 weken) steeg met 58 procent, dus nam als aandeel van het totaal van de vrijheidsstraffen enigszins toe. Het aantal lange gevangenisstraffen (drie jaar of langer) steeg met 41 procent, dus nam in het totaal van de vrijheidsstraffen licht af. Maar het aandeel van deze lange straffen nam binnen het totaal van de door de rechter opgelegde straffen nog altijd licht toe.

Conclusies

Rechters zijn *meer* gaan straffen, want ze krijgen (absoluut en relatief) meer zaken van het OM voorgelegd. En ze zijn *anders* gaan straffen: relatief minder boetes en meer taakstraffen. Maar rechters zijn ook meer gevangenisstraffen gaan geven, niet alleen absoluut, maar ook relatief. Als rechters vaker een lichte gevangenisstraf geven in gevallen waarbij ze vroeger een andere straf (boete, taakstraf e.d.) zouden hebben gegeven, daalt de gemiddelde duur van de gevangenisstraffen, maar gaan rechters wel *strenger* straffen. Kortom: rechters straffen *vaker én strenger*. Dit hoeft niet te betekenen dat de rechter punitiever (dat wil zeggen in de loop van de tijd in gelijke gevallen strenger is gaan straffen) is geworden. Daarvoor is vrij gedetailleerd inzicht nodig in de aard van de berechte feiten om te kijken in hoeverre de gevallen gelijk zijn gebleven. Dat inzicht ontbreekt momenteel.

4 Bedrijfsvoering

4.1. Personeelsbeleid

De productietoename stelt hoge eisen aan de kwaliteit van de medewerkers bij de gerechten. In het jaarplan 2004 werden aanzienlijke inspanningen voorzien op het terrein van werving, selectie en opleidingen.

Werving en selectie van nieuwe rechters

In 2004 is de positie van de Rechtspraak op de arbeidsmarkt verbeterd. Zo is het effect van het advertentieprogramma onderzocht bij externe doelgroepen van de Rechtspraak. Dit heeft geleid tot aanpassing van de advertenties en verbetering van brochuremateriaal en de recruitmentsite van Rechtspraak.nl. Voorts is het oriëntatiegedrag onderzocht van de verschillende doelgroepen, waardoor er een betere mediaplanning is ontstaan. In 2004 is tevens het capaciteitsprognosemodel geactualiseerd om nauwkeuriger de vervangingsbehoefte voor de Rechtspraak te bepalen.

Raio's

Juristen die minder dan zes jaar juridische praktijkervaring hebben, kunnen bij de Raio-selectiecommissie solliciteren voor een praktijkopleiding tot rechter of officier van justitie. De geselecteerde kandidaten worden aangesteld als rechterlijk-ambtenaar-in-opleiding (raio). De raio-opleiding start twee keer per jaar (april en oktober) en duurt zes jaar.

In 2004 meldden zich 356 kandidaten aan, een stijging van 38 procent in vergelijking met 2003 (258). Het grote aanbod is mede te danken aan een actieve benadering van de arbeidsmarkt. Na selectie zijn 55 raio's in 2004 met de opleiding gestart. Ook in 2004 valt een groter aanbod van vrouwelijke sollicitanten op. In totaal was 73 procent van de sollicitanten vrouw.

Raio-selectie 2004

	Totaal	Man	Vrouw
Aantal kandidaten	356 (100%)	97 (27%)	259 (73%)
Afgewezen	301 (85%)	82 (85%)	219 (85%)
Aanbevolen	55 (15%)	15 (15%)	40 (15%)

Rio's

Juristen met ten minste zes jaar relevante juridische ervaring die willen toetreden tot de Rechtspraak, kunnen kiezen voor een vaste rechterlijke functie of voor het honorair rechter-plaatsvervangerschap (het incidenteel verrichten van rechterlijke werkzaamheden)²⁹. Belangstellenden kunnen zich melden bij de Commissie aantrekken leden rechterlijke macht (CALRM). Evenals bij de Raio-selectiecommissie zijn de commissieleden voor een groot deel afkomstig uit de Rechtspraak en

voorts uit het wetenschappelijk onderwijs, ambtelijke diensten, de advocatuur, het Openbaar Ministerie en het bedrijfsleven. De kandidaten die in aanmerking komen voor een vaste rechterlijke functie worden tot rechter-in-opleiding (rio) benoemd. In 2004 ontving de CALRM voor deze functie 101 kandidaten. Van deze kandidaten

²⁹. Het betreft functies als rechter, kantonrechter en raadsheer.

ontvingen er in totaal 74 een positief advies van de commissie. Zowel vraag als aanbod lag lager dan in 2003 (191 kandidaten, waarvan 155 met een positief advies). Genoemde getallen voor 2004 zijn inclusief de selectie voor de belasting-rechtspraak in twee instanties. Voor de honoraire functie ontving de CALRM 46 kandidaten.

Rio-selectie 2004

	Totaal	Man	Vrouw
Aantal kandidaten	101 (100%)	51 (50%)	50 (50%)
Afgewezen	27 (27%)	13 (25%)	14 (28%)
Aanbevolen	74 (73%)	38 (75%)	36 (72%)

In 2004 heeft de Rechtspraak voorgesteld de betrokkenheid van de buitenwereld bij de selectie van rechters te vergroten, de twee selectie-commissies te integreren en de inrichting van de procedure te verbeteren.

Opleidingen

Studiecentrum Rechtspleging (SSR)

SSR verzorgt onder meer de initiële opleidingen van juristen tot rechter of officier van justitie (raio- en rio-opleiding) en de permanente educatie van rechters en officieren van justitie. Daarnaast verzorgt SSR cursussen voor secretarissen en administratief medewerkers bij de gerechten en parketten. Ultimo 2004 waren er 265 raio's en 46 rio's in opleiding. Slechts drie raio's verlieten in 2004 de opleiding zonder deze af te ronden. Bij de rio-opleiding waren er eveneens drie uitvallers. SSR heeft in totaal 593 cursussen gegeven die door 13.772 deelnemers zijn bezocht.

Om beter aan te sluiten bij de vraag vanuit de rechterlijke organisatie en de dienstverlening te verbeteren is SSR in 2004 een ingrijpend reorganisatietraject gestart. Doelstellingen daarbij zijn een betere aansluiting op opleidings-behoefte en een flexibeler opleidingsaanbod. SSR zal zich daarbij toespitsen op zijn kerntaken. De reorganisatie zal in 2005 worden doorgevoerd.

Leergang rechter

Het belangrijkste resultaat dat in 2004 is geboekt op het terrein van opleidingen is de start van de Leergang rechter bij SSR. Deze landelijke opleiding is ontwikkeld voor de rio's. De leergang zorgt voor meer samenhang en onderlinge samenwerking bij het opleiden van rio's. Voorheen werd het opleiden van de rio's overgelaten aan de opleidingscoördinatoren bij de gerechten, aangevuld met cursussen van SSR. Het creëren van de leergang zorgt voor een meer gestandaardiseerde en gestructureerde initiële opleiding voor de rio's met maatwerk voor iedere kandidaat.

Loopbaanbeleid

In 2004 zijn de ontwikkelingen op het gebied van loopbaanbeleid in kaart gebracht. De gerechten blijken op uiteenlopende wijze met het onderwerp om te gaan. De meeste gerechten voeren met iedere medewerker eens per jaar een functioneringsgesprek. Bij de meeste gerechten zijn er ook opleidings- en/of (verticale) mobiliteitsmogelijkheden. Deze mogelijkheden zijn echter niet in alle gevallen vastgelegd in beleid of op een andere wijze gecommuniceerd.

Managementontwikkeling

Het sturingsconcept van integraal management in de Rechtspraak maakt de ontwikkeling van managementkwaliteiten onontbeerlijk. Het management-developmentbeleid van de Rechtspraak draagt bij aan de kwaliteit van de huidige leidinggevendenden. De Raad voor de rechtspraak richt zich daarbij op de bestuurders: presidenten, sectorvoorzitters en directeuren bedrijfsvoering. De rechtbanken en hoven richten zich op de overige leidinggevende functies. Een eerste groep van twintig rechters en raadsheren heeft een op de Rechtspraak toegesneden managementopleiding van ruim een jaar doorlopen. Reeds tien deelnemers zijn tot sectorvoorzitter benoemd. Daarnaast zijn er vier intervisiegroepen voor huidige sectorvoorzitters gestart, één intervisiegroep voor directeuren bedrijfsvoering en één intervisiegroep voor presidenten. Deze laatste twee groepen zijn gemengd met leden van buiten de Rechtspraak, onder andere ter bevordering van de externe oriëntatie.

Sectorvoorzitters worden in principe voor zes jaar (her)benoemd. Alleen voor de ruim vijftig sectorvoorzitters die bij de eerste benoemingsronde per 1 januari 2002 van rechtswege waren

benoemd, gold een benoemingstermijn van drie jaar. In 2004 heeft daarom een grote herbenoemingsronde van zittende sectorvoorzitters plaatsgevonden. Een overgrote meerderheid gaf te kennen in aanmerking te willen komen voor herbenoeming en dit is, na een zorgvuldige en uitgebreide procedure, grotendeels geschied. Een klein aantal gaf te kennen zich uit het sectorvoorzitterschap te willen terugtrekken, om zich wederom volledig te wijden aan het rechterswerk.

Medewerkers: interne doorstroom en HBO-rechten

Op opleidingsgebied voor medewerkers is er een specifiek cursusaanbod van SSR. Bij een aantal gerechten bestaan bovendien lokale regelingen voor juridische ondersteuners om intern door te stromen naar het rechterschap. Er wordt inmiddels gewerkt aan een landelijke procedure voor interne doorstroom. Daarnaast is er de opleiding HBO-rechten. Deze is in 2003 gestart en is gericht op juridische (ondersteunende) functies met een sterk praktische component. Het diploma geeft toegang tot functies als juridisch ondersteuner bij de gerechten, maar ook tot functies in andere organisaties. Inmiddels zijn de eerste stagiairs ingestroomd bij gerechten.

4.2 Automatisering en informatisering

In 2004 werden de volgende resultaten bereikt. Het strafrechtstelsel voor de gerechtshoven (NIAS) is ingevoerd en het nieuwe management-informatiesysteem Stuurhut+ is aangepast en bij de gerechten in gebruik genomen. Tevens is op proef bij één rechtbank de eerste module van het strafrechtstelsel GPS voor de rechtbanken in gebruik genomen. Invoering daarvan in het gehele land is uitgesteld tot 2005. Het innovatieve project Digitaal Dossier werd uitgebreid met een mogelijkheid tot elektronische uitwisseling van gegevens met de politie.

De invoering van een nieuw registratiesysteem voor de civiele en bestuursectoren (ReIS) die voor 2004 gepland stond is uitgesteld. De oorspronkelijke geplande oplevering voor test in november is niet gehaald door problemen in de bouw van het systeem.

Voor automatisering en informatisering was in 2004 59 miljoen euro gebudgetteerd. Dit budget is, mede als gevolg van het niet realiseren van de doelstelling voor het invoeren van ReIS in 2004, niet geheel uitgeput.

4.3 Huisvesting

De post Huisvesting vormt een aanzienlijk deel van de totale uitgaven van de Rechtspraak. In 2004 was dit circa 100 miljoen euro, waarvan 86 miljoen euro aan huur werd besteed. De Rechtspraak heeft circa 550.000 m² tot haar beschikking. Het gaat hier om bruto vloeroppervlakte van zowel het openbare deel als het kantoorgedeelte. In dit oppervlak bevinden zich bijna vijfhonderd zittingszalen waarin (openbaar) recht wordt gesproken. De Rijksgebouwendienst en de Raad voor de rechtspraak leveren sinds 2003 een vergelijkende analyse van alle gerechtsgebouwen in Nederland. Deze benchmark kan ook in de toekomst onder-

steunen bij het nemen van huisvestingsbeslissingen en biedt inzicht in ruimtegebruik op lokaal niveau en geeft landelijke sturingsinformatie op voorraadvniveau.

In 2004 zijn geen grote uitbreidings- of nieuwbouwprojecten gestart. Er is wel geïnvesteerd in huisvestingsvoorzieningen ten behoeve van de nieuwe belastingkamers bij de rechtbanken. Dit kon in de regel echter binnen de bestaande gebouwen en is daarom geen aanleiding geweest voor grote verbouwingen. In 2004 zijn de kanton-gerechten Helmond en Eindhoven opnieuw gehuisvest.

4.4 Risicobeheersing

Inleiding

In de afgelopen jaren is de bedrijfsvoering van de gerechten in een hoog tempo ontwikkeld. Er is een normenkader ontwikkeld waarin de aandachtsgebieden zijn beschreven en er zijn diverse instrumenten ontwikkeld om de sturing en beheersing van de Raad voor de rechtspraak te faciliteren. Reeds in 2003 is een risicoscan bedrijfsvoering ontwikkeld die moet vaststellen of risico's voldoende worden beheerst. Daarnaast worden landelijke aandachtspunten benoemd waaraan de gerechten extra aandacht besteden. Gedurende 2004 hebben alle gerechten gerapporteerd over de landelijke aandachtspunten. Een belangrijk deel heeft de risicoscan voor de eigen organisatie uitgevoerd.

In 2004 is het beheersingsinstrumentarium verder ontwikkeld om mogelijk te maken dat elk gerecht in 2005 een mededeling over de bedrijfsvoering kan afgeven. In die mededeling wordt aangegeven in hoeverre de bedrijfsvoering van het gerecht onder controle is. Een aantal gerechten heeft nog niet die aandacht gegeven die gepland was aan de totstandkoming van de mededeling bedrijfsvoering. De oorzaak is de toegenomen werkdruk door de extra werkzaamheden die moesten worden verricht voor de invoering van het baten-lastenstelsel.

De jaarrekening van elk gerecht wordt gecontroleerd door een externe accountant. De Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk hebben een goedkeurende accountantsverklaring over 2004 ontvangen. Dit betekent dat de rechtmatigheid van de financiële transacties is vastgesteld.

Knelpunt uit eerdere verslagjaren: inkoop en activa

Inkoop

De Rechtspraak, vertegenwoordigd door de Raad voor de rechtspraak, is aanbestedende dienst in de zin van de regelgeving Europees aanbesteden. Dit legt een centrale verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheid van de inkopen op dit punt bij de Raad. De gerechten zijn verantwoordelijk voor inkopen die buiten het regiem van de openbare aanbestedingsplicht vallen en dienen voor alle andere uitgaven gebruik te maken van de centraal gesloten contracten.

In de afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan de rechtmatigheid van de inkopen. Reeds in 2003 is het niet in overeenstemming met de regelgeving bestede bedrag teruggebracht tot onder de tolerantiegrens en werd een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. Deze verbetering in het beheer heeft zich in 2004 voortgezet.

In het afgelopen jaar is meer aandacht besteed aan de doelmatigheid van de afgesloten contracten. De bestaande contracten zijn opnieuw beoordeeld. Daarnaast zijn enkele nieuwe grote contracten aanbesteed waarbij door samenwerking met andere Europese aanbestedingsdiensten besparingen werden bereikt. Bovendien is gewerkt aan een nieuwe wettelijke procedure voor de plaatsing van insolventieadvertenties. Ook door deze nieuwe procedure worden besparingen bereikt.

De genomen maatregelen in het verleden hebben ertoe geleid dat inkoop nu geen bijzonder aandachtspunt meer is. De risico's op dit terrein worden beheerst.

Materiële vaste activa-administratie

In het afgelopen jaar is in het bijzonder aandacht besteed aan de door de gerechten gevoerde activa administraties. In het door de Rechtspraak ingevoerde baten-lastenstelsel worden aan die administraties andere eisen gesteld dan onder het eerder gevoerde kas-verplichtingenstelsel. Vooruitlopend op de invoering van het nieuwe boekhoudstelsel zijn alle activa opnieuw gecontroleerd en gewaardeerd. Alle gerechten hebben inmiddels bij de openingsbalans (waar materiële vaste activa een belangrijke post vormt) een goedkeurende verklaring ontvangen. Ook dit vroegere knelpunt is nu op orde, maar blijft een aandachtspunt. Activa is een belangrijke post op de balans en zal door de accountant jaarlijks worden beoordeeld.

Risico's in de bedrijfsvoering

Invoering P-Direkt

In 2003 heeft het kabinet besloten tot oprichting van een rijksbrede organisatie voor personeelsregistratie en salarisadministratie. De bundeling van taken leidt tot betere dienstverlening aan manager en medewerker, minder bureaucratie en meer efficiency. Het werk wordt slimmer georganiseerd door shared service, inrichting van zelfbediening en zakelijke dienstverlening. In 2005 zal worden besloten welk scenario wordt gevolgd bij de invoering. Eerst dan zal ook bekend worden vanaf welke datum P-Direkt zal worden ingevoerd.

De gerechten hebben in het afgelopen jaar de mogelijke invoering van P-Direkt in hun risicoanalyse betrokken. Nu de invoering is uitgesteld zal het landelijk aandachtspunt ook in 2005 worden gehandhaafd.

Baten-lastenstelsel

In het afgelopen jaar zijn de voorbereidingen getroffen voor de invoering van een nieuw boekhoudstelsel bij de Rechtspraak. In 2004 is onder meer het financiële systeem dat door de gerechten wordt gebruikt voorbereid op het baten-lastenstelsel en zijn de daarbij passende planning- en verantwoordingsproducten ontwikkeld. Daarnaast zijn onderhandelingen gevoerd met het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Financiën over de bekostigingssystematiek, de openingsbalans en de productgroepprijzen. Als voorbereiding op de invoering van het nieuwe stelsel is de door de Rechtspraak gevoerde financiële administratie afgesplitst van de eerder met het Openbaar Ministerie en een aantal onderdelen van het Ministerie van Justitie gevoerde administratie.

Bij de ontwikkelingen van de nieuwe administraties en in de ontvlechting van de financiële administraties heeft het financieel en materieel beheer extra aandacht gekregen. Die extra aandacht was nodig omdat in het nieuwe stelsel aan dat beheer andere eisen worden gesteld en omdat het op orde hebben en houden van het financieel beheer een belangrijke voorwaarde was voor het overgaan op het nieuwe boekhoudstelsel. In het najaar van 2004 is groen licht gegeven voor de overgang naar het nieuwe stelsel. Inmiddels is het baten-lastenstelsel bij de Rechtspraak ingevoerd. Het financieel en materieel beheer was daartoe voldoende op orde.

Mededeling over de bedrijfsvoering

De Raad is van mening dat in 2004 op een gestructureerde wijze aandacht is besteed aan het financieel beheer, het materieel beheer en de daartoe bijgehouden administraties bij de Rechtspraak. De knelpunten uit eerdere verslagjaren zijn aangepakt en de landelijk gesignaleerde risico's in de bedrijfsvoering worden beheerst.

Aandachtspunt vormt de verdere ontwikkeling van het proces van totstandkoming van de mededeling bedrijfsvoering. Die ontwikkeling heeft bij een aantal gerechten nog niet die aandacht gekregen die in 2004 was gepland. Het is de doelstelling van de Rechtspraak dat de risicoscan in 2005 bij alle gerechten is geïmplementeerd. Daarnaast wordt in 2005 aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van het beheersingsinstrumentarium dat de mededeling bedrijfsvoering moet onderbouwen. Accent ligt daarbij op het transparant maken van de relatie tussen de geformuleerde doelstellingen, de risicoanalyse, de getroffen beheersingsmaatregelen, de interne audits en rapportages.

5 De blik naar buiten

De maatschappelijke interesse voor de rechtspraak is het afgelopen jaar verder toegenomen. Soms ging het om zaken waarvan de uitkomsten grote gevolgen hebben voor veel betrokkenen, zoals de rechtszaken rond de aandelenlease-producten. Soms betrof het strafzaken over misdrijven die een grote maatschappelijke beroering veroorzaakt hebben, zoals de Deventer-moordzaak en de zaak-Murat D. Naar aanleiding van de zaak-Erik O. ontstond een publiek debat over de vraag of politici zich wel of niet met rechtszaken mogen bemoeien. De Raad voor de rechtspraak is niet buiten dit debat gebleven. In oktober 2004 werd de vernieuwde internetsite Rechtspraak.nl gelanceerd. Uit onderzoek was gebleken dat Rechtspraak.nl werd gewaardeerd door de juridische beroepsgroepen maar dat burgers zonder juridische kennis niet altijd in staat waren om de juiste informatie op de site te vinden. De nieuwe site kent een verbeterde opzet van de homepage en vernieuwde informatie voor mensen die voor het eerst met rechtspraak in aanraking komen. Een nieuwe zoeksystematiek maakt het zoeken van uitspraken in de databank doeltreffender. Op 1 september werd via Rechtspraak.nl het roljournaal landelijk beschikbaar voor de advocatuur. Advocaten kunnen daarmee snel nagaan wanneer een bepaalde handelszaak behandeld wordt en welke stukken uitgewisseld moeten worden tussen partijen.

Het aantal bezoekers aan de website Rechtspraak.nl is in 2004 op ruim 4,1 miljoen gekomen. De betere toegankelijkheid van de site voor niet-juristen leidde tot ruim 1800 publieksvragen die via Rechtspraak.nl aan de Raad voor de rechtspraak werden voorgelegd. Gemiddeld ging het om vijf vragen per dag. Het aandeel algemene publieksvragen (over procedures, griffierechten, termijnen, zittingen, kostenvergoedingen, registers, openbaarheid, klachtenprocedures en de indeling van arrondissementen) is gestegen.

Bezoek aan de rechtbanken

Jaarlijks brengen zo'n dertigduizend geïnteresseerden in groepsverband een bezoek aan de negentien rechtbanken in ons land. Het merendeel (82%) betreft scholieren en studenten van hogescholen en universiteiten. Bezoekers zijn ook regelmatig afkomstig uit de juridische beroepsgroepen (8%) die voor opleiding of het opdoen van werkervaring een bezoek brachten aan de rechtbanken. Te denken valt aan de politie in opleiding, stadswachten, douanebeambten, medewerkers van Dienst Justitiële Inrichtingen en medewerkers van advocatenkantoren. Bij de resterende groepen ging het om maatschappelijke groeperingen zoals vrouwenverenigingen. De groepen brachten veelal een bezoek aan de politierechter. Scholieren gingen ook naar de kantonrechter.

Desgewenst krijgen de groepen voorafgaand aan het zittingbezoek een uitleg over het rechtssysteem en het werk van de rechtbank en het Openbaar Ministerie. Deze uitleg wordt meestal verzorgd door de voorlichters van de rechtbanken of het parket, maar in toenemende mate worden hiervoor secretarissen ingeschakeld. Na afloop is het soms mogelijk om vragen te stellen aan de rechter, officier van justitie en de griffier. Vanuit de gerechten is er een groeiende aandacht voor het toenemend aantal groepsbezoeken. Er wordt naar gestreefd dat docenten voorafgaand aan het rechtbankbezoek op school al enige uitleg geven over de rechtspraak. Om de werklast te verdelen worden steeds meer mensen ingezet ten behoeve van de voorlichting. In een aantal rechtbanken worden hiervoor pools opgericht.

6 Wetgevingsadvisering

De Raad voor de rechtspraak heeft de wettelijke taak de regering en Staten-Generaal te adviseren over voorstellen voor nieuwe wetgeving of nieuw beleid die gevolgen hebben voor het functioneren van de rechtspraak. De wetgevingsadviezen komen in nauw overleg met betrokken sectoren van de gerechten tot stand. In 2004 heeft de Raad 47 wetgevingsadviezen afgegeven.

Aantal adviezen verdeeld naar rechtsgebied

	2004	
Straf	17	(37%)
Civiel	11	(23%)
Bestuur	11	(23%)
Algemeen	6	(13%)
Tucht	2	(4%)
TOTAAL	47	(100%)

Veel wets- en beleidsvoorstellen hebben gevolgen voor de bedrijfsvoering en de werkbelasting van de Rechtspraak. De inschatting van deze gevolgen is een essentieel onderdeel van de wetgevingsadvisering. Bij de werklastinschatting wordt onder andere aandacht besteed aan de gevolgen van het voorstel voor de personeelsbezetting, de belasting van de administratie van gerechten, het aantal te behandelen zaken, de gemiddelde behandeltijd per zaak, de ict-systemen en de opleiding van rechters en griffiers. Waar mogelijk bevatten de adviezen suggesties om ongewenste gevolgen te voorkomen.

Op basis van de werklastinschatting bereidt de Rechtspraak de invoering van een wets- en beleidswijziging voor. Zo zijn de sectoren civiel recht alvast gestart de organisatie aan te passen aan het voornemen van de Minister van Justitie het verplicht procuraat af te schaffen. De Raad heeft in juni 2004 over dit voornemen geadviseerd. Zonodig worden extra financiële middelen geclaimd. Met deze middelen kunnen eventuele negatieve gevolgen van het voorstel voor de

doorlooptijden, de kwaliteit van rechtspraak en de werkbelasting van het personeel voorkomen worden. Dit is van belang voor alle bij de rechtspraak betrokken partijen. De Raad heeft afgelopen jaar in 7 van de 47 wetgevingsadviezen een claim geformuleerd.

In een enkel geval is het niet goed mogelijk de negatieve gevolgen van een wets- of beleidsvoorstel op te vangen, zonder dat de doorlooptijden fors toenemen. Een voorbeeld hiervan is het ontwerp wetsvoorstel normering ontslagvergoeding waarover de Raad voor de rechtspraak op 8 juli 2004 heeft geadviseerd. Uit een werklastinschatting van de Raad bleek dat het aantal kantonrechters voor een periode van drie jaar met 68 procent zou moeten worden uitgebreid. Omdat alleen rechters en andere juristen met een ruime ervaring in aanmerking komen tot kantonrechter benoemd te worden, zou een dergelijke uitbreiding niet mogelijk zijn. Invoering van dit wetsvoorstel zou geleid hebben tot een forse toename van de doorlooptijden bij de sectoren kanton. Mede om deze reden heeft het kabinet uiteindelijk besloten af te zien van het wetsvoorstel.

De Raad voor de rechtspraak heeft op verzoek van de Minister van Justitie in december 2004 advies uitgebracht over het wetsvoorstel opsporing van terroristische misdrijven. De Raad constateert in het advies dat de drempel om ingrijpende opsporingsmethoden en dwangmiddelen jegens burgers aan te wenden aanzienlijk wordt verlaagd. Hoewel de doelstelling en noodzaak van de bestrijding van het terrorisme ook door de Raad worden onderschreven, rijst de vraag of de voorstellen in hun huidige vorm niet te verreikend zijn. De Raad vestigt in het advies de aandacht op het wezenlijke dilemma waarvoor dit wetsvoorstel de rechter plaatst. Hij moet op basis van summiere, voor hem niet toetsbare, gegevens een ingrijpende beslissing nemen. Daarbij loopt hij het risico dat hij een onschuldig persoon voor

de duur van twee jaar van zijn vrijheid berooft, dan wel een persoon die voor de maatschappij een ernstige bedreiging vormt in vrijheid stelt. Het komt de Raad voor dat het wetsvoorstel de rechter onvoldoende instrumenteert om deze risico's op een maatschappelijk aanvaardbare wijze het hoofd te bieden. Zie www.rechtspraak.nl voor een overzicht en de inhoud van alle wetgevingsadviezen.

Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht

De Rechtspraak heeft in 2004 een actieve bijdrage geleverd aan het werk van de commissie die zich in opdracht van de Minister van Justitie buigt over de fundamentele herbezinning van het Nederlands burgerlijk procesrecht. Zowel het wetgevingsadvies als een sociaal-wetenschappelijke verkenning daarover zijn terug te vinden op www.rechtspraak.nl/Gerechten/RvdR/Publicaties/

Commissie verbetervoorstellen civiel

In juli 2004 bood de Commissie verbetervoorstellen civiel zijn rapport aan. De tekst is te vinden op www.rechtspraak.nl/Gerechten/RvdR/Publicaties/. De commissie had de opdracht voorstellen tot verbetering van de civiele procesgang te formuleren, de organisatie en de logistiek daaronder begrepen. Drie voorstellen zijn nog in 2004 in lopende wetgevingstrajecten opgenomen. Ook aan de meeste andere verbetervoorstellen is in 2004 uitvoering gegeven.

7 Onderzoeksprogramma

De Raad voor de rechtspraak heeft sinds 2003 een onderzoeksprogramma. Dit wetenschappelijk onderzoek staat ten dienste van de uitvoering van de wettelijke taken van de Raad voor de rechtspraak en van de strategieontwikkeling van de Rechtspraak.

In 2004 verschenen zes publicaties. Zo besteedde de publicatie *Vertrouwen in de rechtspraak* aandacht aan de belangrijke relatie tussen de samenleving en de rechtspraak. Het onderzoek *Particulier Speurwerk Verplicht* behandelde de mogelijke problemen voor de strafrechtspraak wanneer de praktijk van de particuliere opsporing niet adequaat gereguleerd wordt. De studies *Balanceren en Vernieuwen* en *Transparantie tussen rechter, partijen en deskundige* hebben met elkaar gemeen dat ze concrete ondersteuning bieden aan de inrichting van de civiele procedure. Ook werden twee vergelijkende studies afgerond: *Bench Marking in an International Perspective* en *Denemarken-Nederland: De rechtspraak vergeleken*.

In de loop van 2004 werden negen nieuwe onderzoeksprojecten gestart. Ze hebben onder meer betrekking op de zaakswaarte in het strafrecht, de gevolgen die het multiculturele karakter van de samenleving heeft voor de rechtspraak, zowel in personele zin als in inhoudelijk opzicht, de ontwikkeling van de werklast en de prognose daarvan, de effecten van het versnellingsbeleid in de civiele sector en de mate waarin de uniforme rechtstoepassing in strafzaken verbeterd wordt door instrumenten als oriëntatiepunten en de Databank consistente straftoemeting. Ook de gevolgen van de Europeanisering voor de rechtspraak vormen onderwerp van onderzoek.

Vermelding verdient voorts de start van het nieuwe periodiek *Rechtstreeks*. Daarmee worden wetenschappelijke inzichten en bijdragen aan het publieke debat over de rechtspraak direct ter kennis gebracht van allen die beroepshalve bij de rechtspraak betrokken zijn. In 2004 werden vier nummers uitgebracht: *Het vertrouwen in de rechtspraak*, *Rechtters en de media*; *Deskundigheid op voorwaarden* en *Rechtters in de delta*.

8 Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen

Op grond van het per 1 juli 2004 gewijzigde Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen kan de Raad voor de rechtspraak met het oog op een snellere behandeling op verzoek van een gerechtsbestuur een of meer nevenzittingsplaatsen buiten het rechtsgebied aanwijzen voor de behandeling van zaken. In het jaar 2004 heeft de Raad (met de instemming van het College van procureurs-generaal in geval van strafzaken) drie aanwijzingsbesluiten genomen:

a. Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen megastrafzaken van 1 juli 2004.

De behandeling van megastrafzaken – strafzaken die 30 of meer zittingsuren meervoudige kamer vergen – vormt een grote belasting voor veel gerechten. Zonder aanvullende maatregelen is er vaak onvoldoende zittingscapaciteit om de zaak tijdig te behandelen, zodat er sprake is van een terugkerende piekbelasting. De belasting is verder juist in megastrafzaken landelijk zeer ongelijk verdeeld: vooral de gerechten in de Randstad hebben hiermee te kampen. Het Landelijk Coördinatiecentrum Megazaken (LCM) is opgericht om megastrafzaken zodanig over de rechtbanken te verdelen dat de zittingscapaciteit optimaal wordt benut. Hiertoe worden alle megastrafzaken geregistreerd en in overleg met het Openbaar Ministerie verdeeld over de rechtbanken. Het streven is om zaken zo mogelijk in een naburig rechtsgebied te behandelen. Inmiddels zijn er meer dan 130 megazaken geregistreerd en zijn er twaalf verdeeld over de grenzen van het oorspronkelijke arrondissement. Eén Amsterdamse megastrafzaak is in Zwolle behandeld. Een aantal praktische problemen zijn inmiddels gesignaleerd. Zo is het niet zonder aanpassingen mogelijk in elkaars geautomatiseerde systeem te werken. Voorts is niet altijd duidelijk onder wiens verantwoordelijkheid het verspreiden van processtukken aan de advocatuur valt, wie de tolken op de andere locatie regelt en wie de parketpolitie informeert. Deze problemen worden in 2005 vanuit het LCM aangepakt.

b. Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen strafzaken gerechtshof Amsterdam en rechtbank Haarlem van 13 september 2004.

De toename van het aantal drugskoeriers op Schiphol leidde in 2002 tot capaciteitsproblemen, zowel bij de detentie als bij de afdoening van strafzaken (de bolletjescrisis). Alle andere hoofdplaatsen werden indertijd als nevenzittingsplaats voor de behandeling van strafzaken van het gerechtshof Amsterdam en de rechtbank Haarlem aangewezen. Overeenkomstig de langerlopende afspraken met de rechtbanken Alkmaar en Utrecht heeft de Raad voor de rechtspraak de rechtbanken van Alkmaar en Utrecht voor drie jaar als nevenzittingsplaats van de rechtbank Haarlem aangewezen voor de behandeling van strafzaken over op de luchthaven Schiphol gepleegde delicten. De rechtbanken in de andere aangrenzende arrondissementen hadden onvoldoende capaciteit om extra strafzaken te behandelen. Doordat de instroom van drugskoeriers door het gewijzigde beleid in 2004 sterk is teruggelopen, konden minder zaken worden overgedragen aan Alkmaar en Utrecht dan was overeengekomen. In Alkmaar en Utrecht zijn in 2004 243 meervoudige kamerzaken en tien politierechterzittingen behandeld. De activiteiten van de rechter-commissaris en de raadkamerbehandelingen vonden in Haarlem plaats. Voor de justitiabelen heeft de behandeling in Utrecht of Alkmaar nauwelijks effect gehad. Zo goed als alle verdachten waren gedetineerd en daardoor over het gehele land verspreid. Hun reistijd is minimaal beïnvloed. Er zijn geen officiële klachten ingediend over de behandeling in Utrecht of Alkmaar. Er is wel informeel geklaagd door zowel het Openbaar Ministerie als de advocatuur. Deze klachten hadden steeds betrekking op de bijkomende reistijd. In de loop van 2005 wordt bezien of het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen strafzaken voor wat betreft de rechtbank Haarlem dient te worden ingetrokken.

De Raad voor de rechtspraak heeft de aangrenzende ressorten Arnhem en Leeuwarden voor drie jaar als nevenzittingsplaats van het gerechtshof Amsterdam aangewezen om de achterstanden in te lopen. Alle tegen strafzaken van de rechtbank Utrecht ingestelde appèllen zijn in Arnhem behandeld, in totaal 2332 zaken. Voor sommige justitiabelen nam de reistijd toe. Een enkele advocaat heeft in het begin aangegeven dat hij de zaak van zijn cliënt in Amsterdam behandeld wenste te zien, zowel uit principiële overwegingen als vanwege de afstand. Er zijn geen grote knelpunten geconstateerd bij de behandeling van deze appèllen in Arnhem. Aan Leeuwarden zijn 750 meervoudige strafzaken overgedragen waarvan er in 2004 109 werden afgedaan. Inmiddels is gebleken dat het ressortsparket Amsterdam bij de overdracht van zaken aan het gerechtshof Leeuwarden is uitgegaan van een te grote werkvoorraad. Over enige tijd zal daarom geen gebruik meer worden gemaakt van de bijstand door het gerechtshof Leeuwarden. In totaal werden vier klachten geregistreerd. De klachten hadden betrekking op reistijd en/of reiskosten. Drie klachten zijn afgewikkeld, één klacht is nog in behandeling. Bij de behandeling van zaken zijn geen knelpunten geconstateerd.

c. Het Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaats sociale-zekerheidszaken rechtbank Amsterdam van 4 november 2004.

De rechtbank Amsterdam beschikt over onvoldoende zittingscapaciteit voor de behandeling van sociale-zekerheidszaken. De rechtbank Arnhem is de dichtstbijzijnde rechtbank die in staat is om de behandeling van een deel van deze zaken over te nemen. Arnhem is daarom voor drie jaar aangewezen als nevenzittingsplaats. Het gebrek aan zittingscapaciteit is, mede door de vermindering van het aantal vreemdelingenzaken, tijdelijk van aard. De rechtbanken in de aangrenzende arrondissementen beschikken niet over capaciteit om extra sociale-zekerheidszaken te behandelen. Er zijn tweehonderd Amsterdamse sociale-zekerheidszaken door de rechtbank Arnhem behandeld. De justitiabelen moeten voor de behandeling van hun zaak naar Arnhem reizen. Dit zal voor hen veelal een langere reistijd betekenen. Er zijn geen klachten binnengekomen over de behandeling van zaken in Arnhem. Noch bij de rechtbank Amsterdam, noch bij de rechtbank Arnhem hebben zich organisatorische knelpunten voorgedaan.

Zie voor het volledige verslag als bedoeld in artikel 11, tweede lid van het Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen: www.rechtspraak.nl

De Rechtspraak in internationaal perspectief

De internationalisering van het recht brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. Enerzijds wordt de Nederlandse Rechtspraak inhoudelijk en organisatorisch sterk beïnvloed door de regelgeving van de Europese Unie en de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Anderzijds heeft ook de Rechtspraak een zekere verantwoordelijkheid bij de bevordering van goede rechtspraak en de rechtstatelijkheid ('Rule of Law') elders in de wereld. Deze verantwoordelijkheid komt onder meer tot uiting in het groeiende beroep dat op de Rechtspraak wordt gedaan om te participeren in internationale samenwerkings- en assistentieprogramma's.

De Europese Unie en de rechtspraak

Er bestaat enige discussie over de mate waarin de Nederlandse wetgeving inmiddels uit 'Brussel' afkomstig is. Schattingen van 70 à 80 procent werden in 2004 door sommige wetenschappers aangenomen maar door anderen betwist. Hoe het ook zij, duidelijk is dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse regelgeving inmiddels zijn oorsprong vindt in de Europese Unie. Ook de uitspraken van het Europees Hof van Justitie in Luxemburg drukken hun stempel op de rechtspleging.

Bij de regelgeving gaat het niet meer uitsluitend om sociaal-economisch recht. De laatste jaren laten een in betekenis toenemende invloed van de EU zien op nationale rechtsgebieden als het civiele en het strafrecht als ook het vreemdelingen- en asielrecht. Deze ontwikkeling stelt nieuwe eisen aan de permanente educatie van Nederlandse rechters en aan een adequate ontsluiting van de Europese jurisprudentie. Voor dit doel ging eind 2000 in de Rechtspraak het Eurinfraproject van start. Het project had tot doel de Nederlandse rechter beter toe te rusten voor diens communautaire taak. Dat gebeurde door voor verschillende rechtsgebieden en op verschillende niveaus extra cursussen Europees recht te organiseren, door de Europese rechtsbronnen met behulp van geautomatiseerde systemen beter toegankelijk te maken via het intranet van de Rechtspraak en ten slotte door de oprichting van een netwerk van Gerechtscoördinatoren Europees Recht binnen de gerechten. Deze rechters fungeren als aanspreekpunt en vraagbaak voor collega's en zorgen voor de Europeesrechtelijke informatievoorziening in hun organisatie. Dit project werd in 2004 succesvol afgerond. De verschillende initiatieven zijn in de organisatie verankerd.

Fundamenteel in het project was de overweging dat op vrijwel ieder gebied het Europees recht kan spelen en dat iedere rechter op steeds meer rechtsgebieden bedacht moet zijn op zaken met Europeesrechtelijke aspecten. Concentratie van de behandeling van dit soort zaken was daarom in algemene zin geen optie, ook al is de frequentie waarmee rechters met dit soort zaken geconfronteerd worden voorlopig nog vrij laag.

Een probleem dat zich binnenkort nog scherper op de recentelijk ontsloten rechtsgebieden kan

manifesteren dan op de traditioneel Europeesrechtelijke, betreft de zogenaamde prejudiciële procedure. Bij deze procedure kunnen nationale rechters een vraag aan het Europees Hof van Justitie stellen over de toepassing en interpretatie van Europees recht. Op basis van het antwoord van het Europees Hof doet de nationale rechter vervolgens de zaak af. Echter, in 2003 – dus nog voorafgaand aan de toetreding van de tien nieuwe lidstaten – duurde een uitspraak op een prejudiciële vraag al ruim twee jaar. Gedurende deze tijd ligt de zaak zelf in Nederland stil en zal bij vergelijkbare zaken de neiging bestaan om de zaak aan te houden. Zeker in zaken die het familierecht en het vreemdelingenrecht betreffen, kan dit problematisch worden. Overigens is het aantal prejudiciële vragen in kwantitatieve zin beperkt. In 2004 werden 28 vragen gesteld door de verschillende rechterlijke instanties.

Een ander aspect van de Europeanisering van de rechtspraak is het gegeven dat bij steeds meer zaken niet alleen Nederlandse justitiabelen, maar ook personen uit andere lidstaten zijn betrokken. Deze grensoverschrijdende zaken vereisen niet alleen een goed inzicht in het toepasselijke recht, maar vergen daarnaast vaak de bereidheid tot erkenning en uitvoering van besluiten van collega-rechters uit andere lidstaten. Daarvoor is het nodig om gegevens uit te wisselen met collega's in het buitenland, om op bepaalde onderdelen met elkaar te overleggen en niet in de laatste plaats om inzicht te verkrijgen in het functioneren en de kwaliteit van de rechtspraak elders. Op sommige rechtsgebieden worden daarvoor nationale contactpunten ingesteld. Zo onderzoekt in de familiesector een werkgroep hoe de rechtspraak internationale kindervervoeringszaken moet behandelen. Volgens verdragsrechtelijke verplichting moet een liaisonrechter aangesteld worden. De werkgroep onderzoekt de beste invulling van deze functie.

Naast activiteiten op specifieke rechtsgebieden worden de contacten met collega's en zusterinstellingen in de Europese Unie ook op andere wijze vormgegeven. Zo ontvangen verschillende gerechten geregeld buitenlandse collega's. In de grensstreken worden ook andere activiteiten ontplooid, zoals het organiseren van gemeenschappelijke conferenties.

THEMA III

Voor sommige onderwerpen ligt een meer overkoepelende vorm van internationale samenwerking voor de hand. Zo zijn internationale rechterlijke samenwerking en het daarvoor benodigde wederzijds vertrouwen door de Europese Unie als speerpunten benoemd in het 'Haagse Programma' dat in november 2004 door de Europese Raad werd vastgesteld. Ook is de EU voornemens om de kwaliteit van de rechtspraak te evalueren. Samenwerking van de rechtspraakorganisaties van de lidstaten met de EU is daarvoor wenselijk. De problemen waarvoor de rechtspraak zich in de lidstaten gesteld ziet, komen op een aantal punten (zoals achterstanden, doorlooptijden, productie-eisen, rechterlijk functioneren) overeen.

In 2004 is daarom op initiatief van de Raad voor de rechtspraak het European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) opgericht. Bij het netwerk zijn inmiddels 23 organisaties voor de rechtspraak uit de (kandidaat-)lidstaten als lid of waarnemer aangesloten. Het ENCJ beoogt de internationale rechterlijke samenwerking te bevorderen, door informatie en 'best practices' uit te wisselen over de organisatie van de rechtspraak, door samen te werken bij zaken die de rechterlijke onafhankelijkheid betreffen en tot slot door expertise beschikbaar te stellen aan de Europese instellingen en andere organisaties. De voorzitter van de Raad voor de rechtspraak is benoemd tot secretaris-generaal en Nederland voert het secretariaat van het netwerk. Inmiddels wordt de ENCJ betrokken bij de uitwerking van de speerpunten van de EU die de rechtspraak raken. Ook met de Raad van Europa in Straatsburg zijn contacten gelegd.

Overige internationale samenwerking

De Rechtspraak ziet ook het bijdragen aan internationale samenwerking op het gebied van de rechtspraak als een taak. Daarnaast wil Nederland de ontwikkeling van de rechtspraak in landen die daarin nu nog een achterstand hebben (in het bijzonder de nieuwe toetreders tot de EU), helpen bevorderen. In dit verband nemen rechters en medewerkers regelmatig deel aan seminars en trainingen in Oost-Europa. Ook anderszins zijn zij actief betrokken bij de opbouw van een onafhankelijke rechterlijke organisatie en de versterking van de rechtstatelijkheid elders in de wereld. Zo ondersteunt de Raad voor de rechtspraak de Nederlandse expert in de Rule of Law-missie van

de Europese Unie in Georgië bij de advisering van de Georgische Raad voor de rechtspraak. Voorts heeft de Raad voor de rechtspraak besloten onder auspiciën van de EU een samenwerkingsproject met Turkije aan te gaan, voor de oprichting van gerechtshoven in dat land. Dit project wordt de komende jaren samen met Zweden uitgevoerd. Een beoogd neveneffect is om, waar mogelijk, Nederlandse medewerkers die binnen de Rechtspraak werkzaam zijn, te laten kennismaken met de Turkse (rechts)cultuur.

De Raad voor de rechtspraak heeft in 2004 het initiatief genomen tot de oprichting van een internationale rechtersopleiding. Daartoe is een samenwerkingsverband aangegaan met de Hague Academic Coalition. Voor groepen buitenlandse rechters met name afkomstig uit landen in transitie zullen in Den Haag als 'City of Peace and Justice' op maat gesneden modules samengesteld worden over de toepassing van relevante onderdelen van het internationale recht in de nationale rechtspraak, het rechterlijk functioneren in algemene zin en de organisatie van de rechtspraak.

9 Jaarrekening

Budgettair kader 2004

De ontvangsten voor de begroting van de Rechtspraak zijn in 2004 drie keer (Voorjaarsnota, Najaarsnota, Slotwet) bijgesteld. De totale bijstelling bedroeg 17,7 miljoen euro. Uit het overzicht hierna blijkt de opbouw van de begroting van de Rechtspraak vanaf de stand Miljoenennota 2004 tot en met de Slotwet 2004.

Opbouw budgettair kader Rechtspraak (x €1.000)

Stand Miljoenennota 2004	744.929
Mutaties Voorjaarsnota	25.173
Mutaties Najaarsnota	-7.679
Slotwetmutaties	184
Totaal begrotingsbijstelling 2004	17.678
Budgettaire stand	762.607
Realisatie 2004	751.664
Overschot	10.943

In de Miljoenennota 2004 is het beginbudget voor de Rechtspraak vastgesteld. Bij voorjaarsnota is het budget naar boven toe bijgesteld. Deze mutaties bevatten loon- en prijsbijstellingen en middelen voor extra personeelscapaciteit. Vervolgens is het budget bij Najaarsnota enerzijds verhoogd als gevolg van extra middelen om de stijging van de gerechtskosten te kunnen opvangen en anderzijds verlaagd als gevolg van het reserveren van eigen vermogen ten behoeve de invoering van het baten-lastenstelsel (zie paragraaf 2.6). Tevens zijn de CAO-afspraken die pas in 2005 tot uitgaven zullen leiden teruggeboekt, terwijl rekening was gehouden met uitgaven in 2004. In de Slotwet worden enkele kleine mutaties verwerkt, waaronder de bijdrage van het Ministerie van VWS ten behoeve van het medisch tuchtrecht.

Staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten

Uitgaven	Budget 2004 (x €1.000)		Realisatie 2004 (x €1.000)		Verschil realisatie en budget	
	Oorspronkelijk	December	Uitgaven	Verplichtingen	Absoluut	%
1. Personele en materiële uitgaven	721.869	737.684	726.652	725.860	11.032	1,5%
Personele uitgaven			476.684	476.684		
Overige personele uitgaven			33.622	33.846		
Huisvestingskosten			86.517	85.273		
Exploiatiekosten			101.725	101.074		
Aanschaffingen			28.104	28.983		
2. Bijdragen/Personele uitgaven SSR	16.126	15.845	16.317	16.317	-472	-3%
Subtotaal personeel/materieel (1+2)	737.995	753.529	742.969	742.177	10.560	1,4%
3. Gerechtskosten	6.934	9.078	8.695	8.907	383	4,2%
Totale uitgaven (1+2+3)	744.929	762.607	751.664	751.084	10.943	1,4%

Ontvangsten

Bijdrage Ministerie van Justitie	Budget 2004 (x €1.000)		Realisatie 2004 (x €1.000)		Verschil realisatie en budget	
	Oorspronkelijk	December	Uitgaven	Verplichtingen	Absoluut	%
Personeel/materieel	737.995	753.529	742.969		10.560	1,4%
Gerechtskosten	6.934	9.078	8.695		383	4,2%
Totale ontvangsten	744.929	762.607	751.664		10.943	1,4%

Toelichting op de staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten

De Rechtspraak heeft ten opzichte van de budgettaire eindstand 2004 een onderuitputting van circa 10,9 miljoen euro gerealiseerd. Dit is ongeveer 1,4% van het totale budget. Voor een toelichting op de onderuitputting wordt verwezen naar hoofdstuk 2.5 en 2.6 van dit jaarverslag.

Saldibalans per 31 december 2004 (saldi x €1.000)

Debet	2004	2003	Credit	2004	2003
Uitgaven ten laste van de begroting	751.664	690.000	Ontvangsten ten gunste van de begroting	751.664	690.000
Liquide middelen	46	5	Ontvangsten buiten begrotingsverband	3.740	1.425
Uitgaven buiten begrotingsverband	3.694	1.420	Tegenrekening extracomptabele vorderingen	877	7
Extra comptabele vorderingen	877	7	Tegenrekening voorschotten	4.304	2.412
Voorschotten	4.304	2.412	Openstaand verplichtingen	7.855	10.106
Tegenrekening openstaande verplichtingen	7.855	10.106			
Totaal	768.440	703.950	Totaal	768.440	703.950

Toelichting bij de saldibalans 2004

Tot september 2004 waren de administraties van de OM- en Justitie-onderdelen en de Rechtspraak onderdelen ondergebracht in één financiële administratie per arrondissement. Bij het opstellen van de jaarrekening 2003 zijn balansposten toegerekend aan de Rechtspraak en het OM op basis van onderbouwde aannames. In verband met de invoering van het baten-lastenstelsel bij

de Rechtspraak is het noodzakelijk geweest om deze administraties per gerecht te 'ontvlechten'. Bij de ontvlechting zijn de balansposten individueel toegerekend aan de Rechtspraak en de OM- en Justitie-onderdelen. Hierdoor kunnen verschillen ten opzichte van de onderbouwde aannames per 31 december 2003 zijn ontstaan.

Liquide middelen (x €1.000)

	2004	2003
Kassen	46	5
Totaal liquide middelen	46	5

De liquide middelen bij de Rechtspraak betreffen alleen kasgeldten zoals die bij de gerechten, de landelijke diensten en het bureau van de Raad voor de rechtspraak aanwezig zijn. Het verschil tussen 2003 en 2004 wordt voornamelijk veroor-

zaakt door het feit dat de liquide middelen van de gerechten in 2003 voor een groot deel waren toegewezen aan het Ministerie van Justitie en derhalve niet in de consolidatie per 31 december 2003 zijn betrokken.

Uitgaven buiten begrotingsverband (x €1.000)

	2004	2003
Nader te verrekenen deskundigenkosten	466	364
Salarisvoorschotten	101	377
Nog te betalen	575	599
Door te belasten	1.754	-
Overige uitgaven buiten begrotingsverband	798	80
Totaal liquide middelen	3.694	1.420

Nader te verrekenen deskundigenkosten hebben betrekking op deskundigenonderzoeken in rechtszaken. In deze zaken wordt door één of meerdere procespartijen geprocedeerd op basis van een toevoeging. De kosten van een door de rechter benoemde deskundige komen tot de definitieve uitspraak ten laste van de staat. De post 'nog te betalen' heeft betrekking op de afwikkeling van publicatiekosten inzake de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen die in afwachting van de definitieve afdoening van de zaak worden betaald door de Rechtspraak, om vervolgens te worden doorbelast aan het Ministerie van Justitie. Daarnaast wordt de post 'door te belasten' gevormd door uitgaven die veelal te maken hebben met aan het OM door te belasten gemeenschappelijke kosten. Dit zijn uitgaven die de Rechtspraak doet voor gemeenschappelijke

kosten. Voorgaand jaar werden deze bedragen binnen de administratie, die toen nog niet ontvlechten was, direct toegewezen aan het verantwoordelijk onderdeel. Na de ontvlechting vindt deze verrekening door middel van onderlinge facturering plaats. Deze uitgaven worden op deze wijze voor een vastgesteld deel op de OM-onderdelen verhaald. De overige uitgaven buiten begrotingsverband betreffen onder meer gedeponeerde geldsommen deskundigen.

Extracomptabele vorderingen (x €1.000)

	2004	2003
Extracomptabele vorderingen	877	7
Totaal extracomptabele vorderingen	877	7

De extracomptabele vorderingen bestaan onder meer uit een bedrag dat is gestort op een derdenrekening in verband met een geschil met een leverancier. Daarnaast hebben extracomptabele vorderingen betrekking op de op derden te verhalen publicatiekosten inzake de Wet Schuldsaneringen Natuurlijke Personen en de te verhalen kosten met betrekking tot deskundigenonderzoeken. Het overgrote deel van de vorderingen is van recente datum.

Voorschotten (x €1.000)

	2004	2003
Voorschotten pc-privé	287	594
Overige voorschotten	4.017	1.818
Totaal voorschotten	4.304	2.412

Het saldo overige voorschotten betreft voornamelijk een voorschot inzake WAO-gelden die nog definitief moeten worden afgerekend met het Ministerie van Justitie, een voorschot aan The Hague Academic Coalition voor het opzetten van internationale rechtersopleiding en een aantal voorschotten verstrekt aan de SSR voor het ontwikkelen van cursussen.

Ontvangsten ten gunste van de begroting

De post 'ontvangsten ten gunste van de begroting' geeft het totaal weer van de in dit jaar verantwoorde ontvangsten. Voor een toelichting op deze post wordt naar de toelichting verwezen die is opgenomen bij de Staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten.

Ontvangsten buiten begrotingsverband

Onder deze post worden onder meer in depot gestelde geldsommen ten behoeve van deskundigenonderzoek en terugbetalingen in het kader van kinderopvang verantwoord.

Openstaande verplichtingen

Ultimo 2004 is de stand openstaande verplichtingen 7,9 miljoen euro. Deze verplichtingen zijn in 2004 of daarvoor aangegaan en zullen na 2004 tot uitgaven leiden.

Openstaande verplichtingen (x €1.000)

2005	7.179
2006	518
2007	158
2008	0
Totaal	7.855

Verloopoverzicht openstaande verplichtingen (x €1.000)

Verplichtingen per 31 december 2003	10.106
Aangegane verplichtingen in 2004	751.084
Tot betaling gekomen verplichtingen 2004	751.664
Negatieve bijstelling aangegane verplichtingen (vrijval)	1.671
Openstaande verplichtingen 31 december 2004	7.855
Totaal	7.855

Opbouw ouderdom naar jaarlaag (x €1.000)

	Uitgaven buiten begrotingsverband	Extracomptabele vorderingen	Voorschotten
2004	3166	877	4059
2003	179	-6	38
2002	70	1	39
2001	71	3	168
2000	46	5	0
1999	65	-1	0
1998 e.v.	97	-2	0
Totaal	3694	877	4304

Deel II Cijfers

1. Resultaten

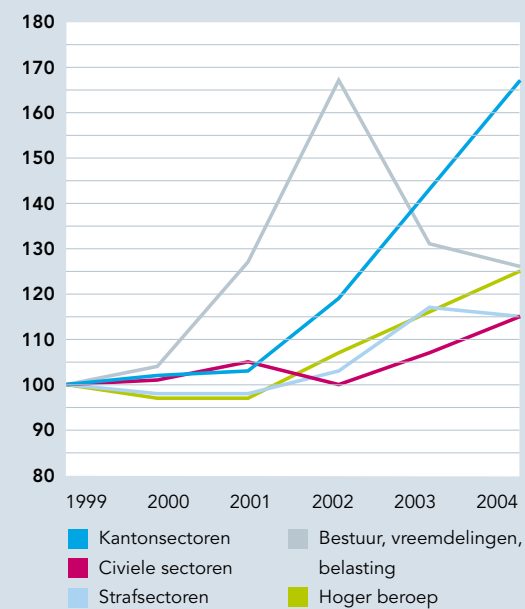
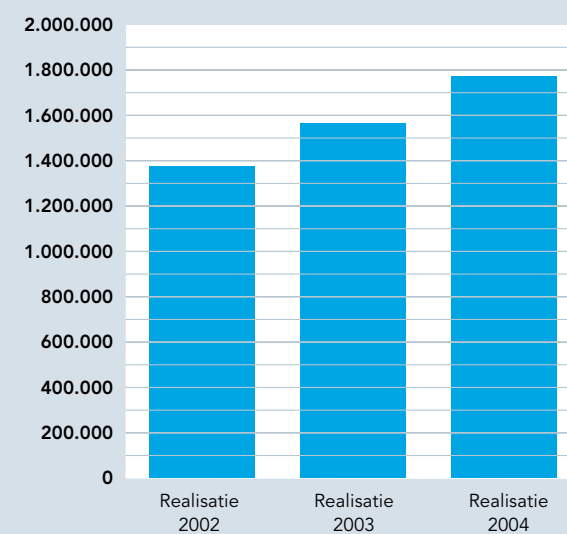
Tabel 1 Instroom rechtspraak in 2002, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

	2002	2003	2004	groei 2004	groei 2003
Kantonsector rechtbanken	762.280	908.100	1.091.130	20%	19%
Handelszaken	384.480	468.440	535.520	14%	22%
Familiezaken	118.960	128.670	142.590	11%	8%
Akten en verklaringen	40.340	46.790	84.930	82%	16%
Strafzaken	104.600	138.940	178.900	29%	33%
Mulderzaken ³⁰	113.900	125.270	149.180	19%	10%
Sector civiel rechtbanken	217.830	231.310	250.370	8%	6%
Handelszaken insolventies, kort gedingen	92.020	102.590	113.960	11%	11%
Familiezaken	103.670	104.980	110.910	6%	1%
Presidentrekestes	22.130	23.740	25.500	7%	7%
Sector bestuur rechtbanken	140.630	114.340	107.740	-6%	-19%
Bestuurszaken	42.730	45.440	48.930	8%	6%
Vreemdelingenzaken	97.900	68.900	58.810	-15%	-30%
Strafsector rechtbanken	211.050	228.370	230.080	1%	8%
Appèlcolleges	68.800	67.060	73.270	9%	-3%
Handelszaken	7.380	8.470	9.330	10%	15%
Familiezaken	3.080	3.470	3.670	6%	13%
Belastingzaken	23.880	14.670	15.800	8%	-39%
Strafzaken	26.120	32.500	35.720	10%	24%
CRvB + CBb	8.340	7.950	8.760	10%	-5%
Totaal Rechtspraak	1.400.550	1.549.180	1.752.590	13%	11%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	1.302.670	1.480.280	1.693.780	14%	14%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	1.278.790	1.465.610	1.677.980	14%	15%

30. Inclusief 58.855 Wet Mulderzaken 'adres onbekend'.

Tabel 2 Instroom van 'zaken' naar sector (afgerond in honderdtallen)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kantonsectoren	604.300	616.100	624.700	721.900	861.300	1.006.200
Civiele sectoren	217.000	218.800	228.900	217.800	231.300	250.400
Strafsectoren	132.700	130.700	129.700	136.100	154.600	153.000
Bestuur, vreemdelingen, belasting	98.400	102.100	125.000	164.500	129.000	123.500
Hoger beroep, incl. kantonappellen	34.600	33.500	33.600	36.900	40.200	43.100
Totaal	1.087.000	1.101.200	1.141.900	1.277.300	1.416.500	1.576.200
Index	100	101	105	118	130	145

Figuur 1 Instroom van 'zaken' geïndexeerd 1999–2004 (1999 = 100)³¹**Figuur 2 Totale productie Rechtspraak 2002–2004 (exclusief akten en verklaringen sector civiel rechtbank)****Tabel 3 Totale productie rechtspraak (afgerond op duizendtallen)**

	Realisatie 2002	Realisatie 2003	Productie-groei 2003	Bestuurs-afspraken 2004	Realisatie 2004	Productie-groei 2004	Productie t.o.v. afspraken
Producten in aantallen	1.372.000	1.562.000	14%	1.619.000	1.768.000	13%	9%
Gewogen productie in uren	7.783.000	8.869.000	14%	8.420.000	9.185.000	4%	9%

Tabel 4 Productiegroei naar rechterlijke instantie 2004

	Productie in aantallen		Gewogen productie	
	Groei 2004 t.o.v. 2003	Realisatie t.o.v. afspraken 2004	Groei 2004 t.o.v. 2003	Realisatie t.o.v. afspraken 2004
Kantonzaken	21%	15%	14%	16%
Civiel rechtbanken en hoven	8%	9%	9%	8%
Straf rechtbanken en hoven	1%	-7%	1%	8%
Bestuur (inclusief belastingen)	-2%	8%	-1%	6%
Totaal	13%	9%	4%	9%

Tabel 5 Productie rechtspraak in 2002, 2003 en 2004 (afgerond op tientallen)

	2002	2003	2004	Groei 2004 t.o.v. 2003	Groei 2003 t.o.v. 2002
Kantonsector rechtbanken	759.460	886.870	1.071.660	21%	17%
Handelszaken	385.640	461.220	530.240	15%	20%
Familiezaken	117.490	129.370	140.850	9%	10%
Akten en verklaringen	40.340	46.790	84.930	82%	16%
Strafzaken	104.600	132.560	170.160	28%	27%
Mulderzaken	111.390	116.940	145.490	24%	5%
Sector civiel rechtbanken	223.770	232.110	250.830	8%	4%
Handelszaken insolventies, kort gedingen	95.360	104.440	116.200	11%	10%
Familiezaken	106.520	104.040	109.410	5%	-2%
Presidentrekenen	21.890	23.640	25.230	7%	8%
Sector bestuur rechtbanken	112.380	135.000	135.170	0%	20%
Bestuurszaken	41.070	44.330	48.140	9%	8%
Vreemdelingenzaken	71.310	90.670	87.030	-4%	27%
Strafsector rechtbanken	213.020	235.380	234.520	0%	10%
Appèlcolleges	63.060	72.600	75.630	4%	15%
Handelszaken	5.900	7.740	8.770	13%	31%
Familiezaken	3.250	3.360	3.520	5%	3%
Belastingzaken	20.880	20.790	17.920	-14%	0%
Strafzaken	24.510	32.500	36.970	14%	33%
Crvb + cbb	8.530	8.220	8.450	3%	-4%
Totaal Rechtspraak	1.371.680	1.561.960	1.767.810	13%	14%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	1.300.370	1.471.290	1.680.780	14%	13%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	1.279.500	1.450.500	1.662.860	15%	13%

31. De totale instroom bij de rechter betreft verschillende soorten beroep op de rechter. Een onderscheid wordt gemaakt tussen zaken en producten. Sommige zaken leiden tot meer 'producten' per zaak, zoals het uitwerken van vonnissen en de beschikkingen raadkamer. Het onderscheid is van belang vanwege het bekostigingsstelsel.

Tabel 6 De productie ten opzichte van de instroom in 2003 en 2004

	Instroom 2004	Productie 2004	Productie/ instroom 2004	Productie/ instroom 2003
Kantonsector rechtbanken	1.091.130	1.071.660	98%	98%
Handelszaken	535.520	530.240	99%	98%
Familiezaken	142.590	140.850	99%	101%
Akten en verklaringen	84.930	84.930	100%	100%
Strafzaken	178.900	170.160	95%	95%
Mulderzaken	149.180	145.490	98%	93%
Sector civiel rechtbanken	250.370	250.830	100%	100%
Handelszaken, insolventies, kort gedingen	113.960	116.200	102%	102%
Familiezaken	110.910	109.410	99%	99%
Presidentrekestes	25.500	25.230	99%	100%
Sector bestuur rechtbanken	107.740	135.170	125%	118%
Bestuurszaken	48.930	48.140	98%	98%
Vreemdelingenzaken	58.810	87.030	148%	132%
Strafsector rechtbanken	230.080	234.520	102%	103%
Appèlcolleges	73.270	75.630	103%	108%
Handelszaken	9.330	8.770	94%	90%
Familiezaken	3.670	3.520	96%	97%
Belastingzaken	15.800	17.920	113%	142%
Strafzaken	35.720	36.970	103%	100%
Crvb + cbb	8.760	8.450	96%	103%
Totaal Rechtspraak	1.752.590	1.767.810	101%	101%
Totaal excl. vreemdelingenzaken	1.693.780	1.680.780	99%	99%
Totaal excl. vreemdelingen- en belastingzaken	1.677.980	1.662.860	99%	99%

Tabel 7 Productie ten opzichte van de afspraken 2004

	Afspraken in aantallen	Productie in aantallen	Absolute productie t.o.v. afspraken	Gewogen productie t.o.v. afspraken
Rechtbanken	1.543.440	1.692.180	110%	111%
Sector kanton incl Mulder adres onbekend	934.380	1.071.660	115%	116%
Sector civiel exclusief akten	230.470	250.830	109%	110%
Sector bestuur	46.100	48.140	104%	103%
Vreemdelingenkamers	78.430	87.030	111%	110%
Sector Straf incl. werkzaamheden RC	254.070	234.520	92%	113%
Gerechtshoven	67.440	67.180	99%	97%
Handel	7.960	8.770	110%	98%
Familie	3.550	3.520	99%	105%
Straf	38.790	36.970	95%	94%
Belasting	17.140	17.920	105%	104%
CRvB	6.970	7.210	103%	105%
CBb	1.410	1.240	88%	124%
Totaal (in duizendtallen)	1.619.000	1.768.000	109%	109%

Tabel 8 Doorlooptijden; totaaloverzicht 2002-2004

Sector straf: doorlooptijden in dagen

Rechtbank	2002	2003	2004
Strafzaak (meervoudig behandeld=MK)	124	139	102
Uitwerken vonnis strafzaak voor hoger beroep (MK)	114	109	116
Politierechterzaak (incl. economische)	56	51	42
Strafzaak bij de kinderrechter (enkelvoudig)	68	62	43

Hoger beroep / gerechtshof

Strafzaak (enkelvoudig of meervoudig behandeld)	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Uitwerken arrest voor cassatie	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

Sector civiel: doorlooptijden in dagen

Rechtbank

Handelszaak met verweer	323	389	410
Handelszaak zonder verweer (verstek)	41	41	34
Beschikking op verzoekschrift (met name insolventie)	45	51	57
Faillissement	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	720
Echtscheiding	104	111	117
Beschikking op verzoekschrift aan de kinderrechter	35	35	36
Overige familiezaak (b.v. adoptie)	148	156	156
Kort geding	49	49	49

Hoger beroep / gerechtshof

Handel	422	521	521
Familie (excl. Bopz en kinderrechter)	267	230	210

Sector kanton: doorlooptijden in dagen

Handelszaak met verweer	64	58	77
Handelszaak zonder verweer (verstek)	13	11	10
Familiezaak	27	27	25
Voorlopige voorzieningen	30	28	29
Strafzaak bij kanton (overtreding)	43	56	60

Sector bestuur: doorlooptijden in dagen

Rechtbank

Bestuurszaak	373	346	330
Voorlopige voorziening bij een bestuurszaak	45	45	45
Vreemdelingenzaak	383	469	435

Gerechtshof

Belastingzaak	527	511	508
---------------	-----	-----	-----

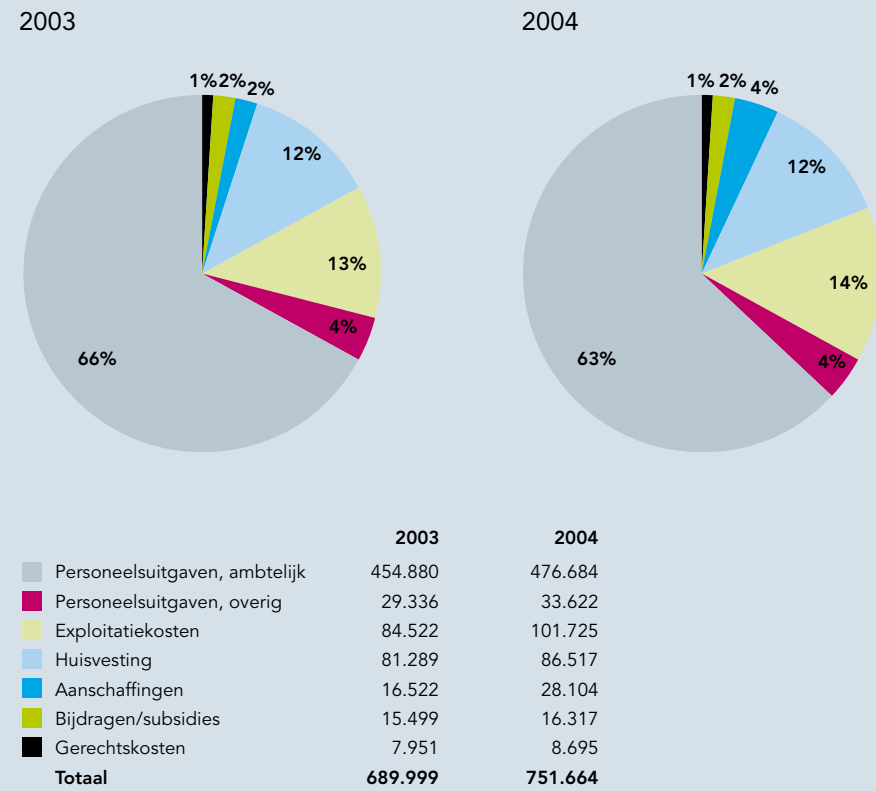
College van Beroep voor het Bedrijfsleven

Bestuurszaak	513	494	417
Voorlopige voorziening	45	36	77

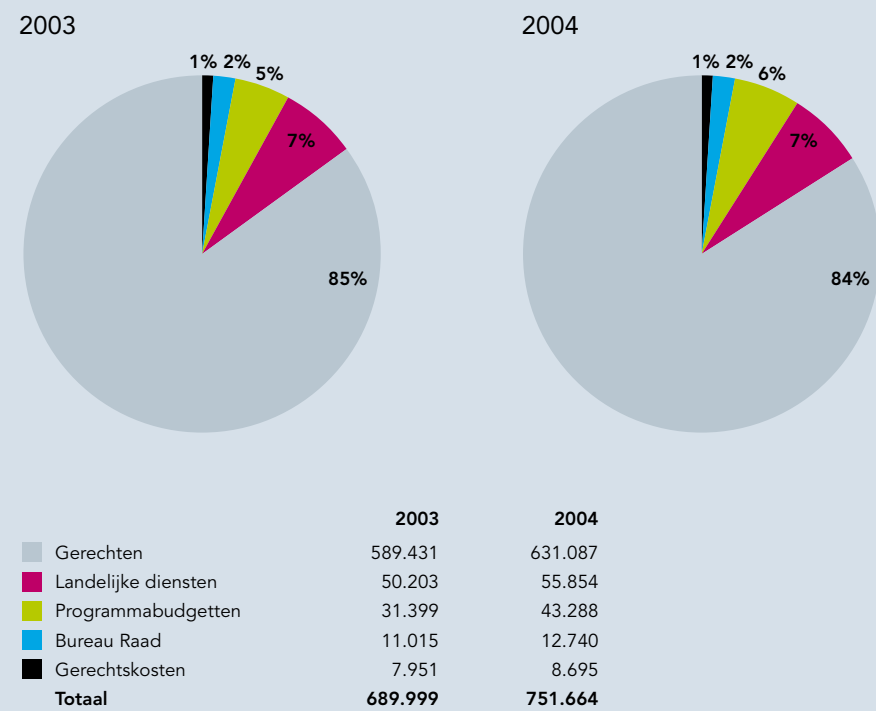
Centrale Raad van Beroep

Bestuurszaak	741	713	709
Voorlopige voorziening	60	46	47

Figuur 3 Uitgaven in kostengroepen 2003–2004 (x €1.000)

Figuur 4 Gerealiseerde uitgaven verdeeld naar gerechten, landelijke diensten, programma- en projectbudgetten, bureau Raad en gerechtskosten 2003–2004 (x €1.000)

2. Personeelsgegevens

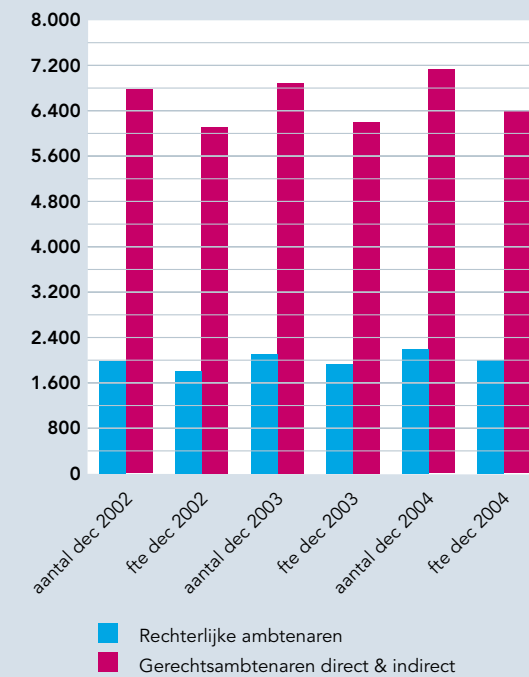
Tabel 9 Aantal medewerkers en formatie rechtspraak 2002–2004³²

	31-12-2002 aantal	31-12-2002 fte	31-12-2003 aantal	31-12-2003 fte	31-12-2004 aantal	31-12-2004 fte
Rechterlijke ambtenaren	1.979	1.809	2.108	1.926	2.200	2.004
Gerechtsambtenaren (direct)	5.570	5.016	5.652	5.060	5.839	5.217
Totaal	7.549	6.825	7.760	6.986	8.039	7.221
Staftaken Gerechten (GA indirect)*	755	690	792	724	919	828
Gemeenschappelijk Beheer (GA indirect)**	438	396	439	404	358	330
Totaal GA indirect	1.193	1.086	1.231	1.128	1.277	1.158
Gerechtsambtenaren direct & indirect	6.763	6.102	6.883	6.188	7.116	6.375

* = 83% van de totaal geregistreerde staftaken bij gerechten

** = 70% van de totaal geregistreerde staftaken bij het Gemeenschappelijk Beheer

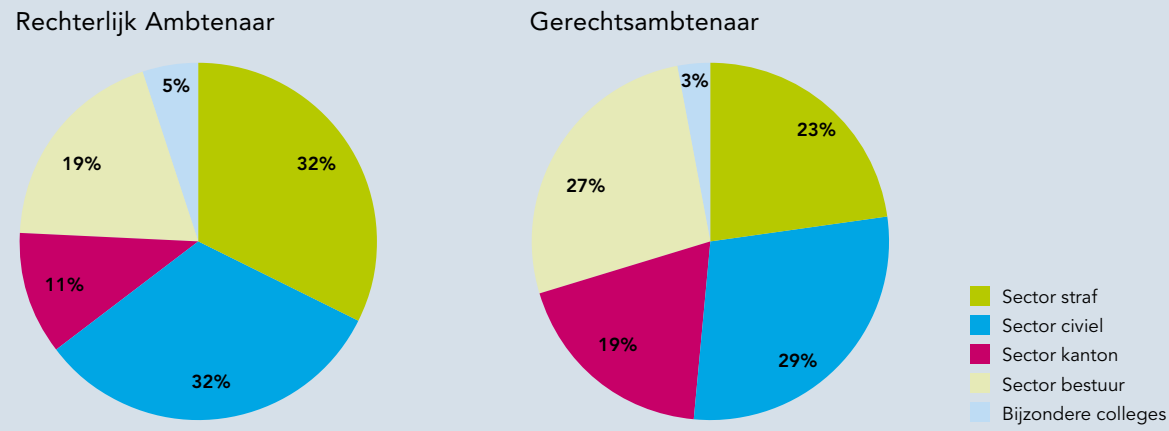
Figuur 5 Aantal medewerkers en formatie 2002–2004

32. Op basis van de jaarverslagen 2004 heeft een inventarisatie plaatsgevonden, waarin is nagegaan wat de feitelijke toedeling is van staftaken binnen de gerechten aan Rechtspraak en OM. Op basis van de jaarverslagen is vastgesteld, dat de feitelijke verdeling 83 procent Rechtspraak en 17 procent OM bedraagt. In 2002 en 2003 was de verdeling 79 procent Rechtspraak en 21 procent OM. Voor de diensten in gemeenschappelijk beheer bij Rechtspraak en OM wordt de aanname 70 procent en 30 procent gehanteerd. Als gevolg hiervan is geen aansluiting te maken op totalen van de bij de sectoren vermelde aantallen FTE's.

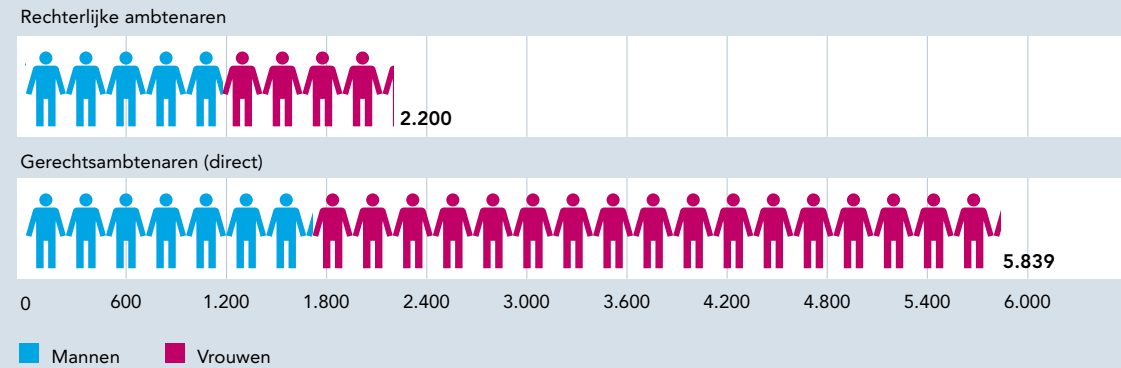
Figuur 6 Verdeling medewerkers over sectoren in 2004

Tabel 10 Man-vrouwverdeling

	Aantal 31-12-2002			Aantal 31-12-2003			Aantal 31-12-2004		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Rechterlijke ambtenaren	1.088	891	1.979	1.136	972	2.108	1.177	1.023	2.200
Gerechtsambtenaren (direct)	1.894	3.675	5.569	1.711	3.941	5.652	1.718	4.121	5.839

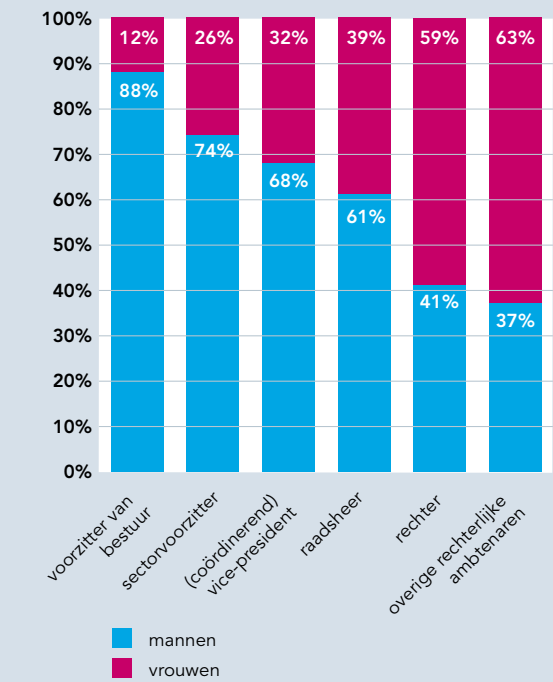
Figuur 7 Man-vrouwverdeling Rechtspraak 2004

Tabel 11 Man-vrouwverdeling in functies als rechterlijk ambtenaar³³

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Voorzitter van bestuur	23	3	26
Hof / bijzonder college	7	0	7
Rechtbank	16	3	19
Sectorvoorzitter	78	28	106
Hof / bijzonder college	18	6	24
Rechtbank	60	22	82
(Coördinerend) vice-president	423	199	622
Hof / bijzonder college	88	31	119
Rechtbank	335	168	503
Raadsheer	183	118	301
Rechter	429	606	1.035
Overige rechterlijke ambtenaren	41	69	110

Figuur 8 Man-vrouwverdeling in functie als rechterlijk ambtenaar relatief

Tabel 12 Arbeidsverzuim 2003-2004 (excl. zwangerschapsverlof)

	2003	2004
Rechterlijke ambtenaren	3,57%	3,25%
Gerechtsambtenaren (direct & indirect)	6,07%	5,87%
Gemeenschappelijk Beheer (100%)	7,46%	7,41%
Landelijke diensten OM en Rechtspraak (100%)	7,49%	7,91%

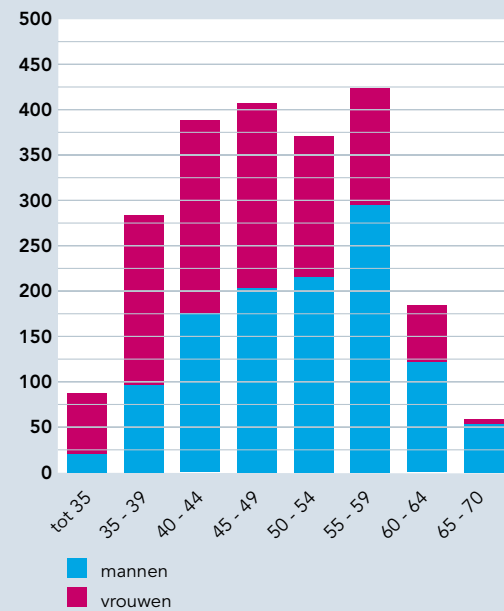
Tabel 13 Bezetting landelijke diensten en projecten OM/Rechtspraak³⁴

Landelijke diensten en projecten (SSR, Ictro & Prisma)	31-12-2002 aantal	31-12-2002 fte	31-12-2003 aantal	31-12-2003 fte	31-12-2004 aantal	31-12-2004 fte
Rechterlijke ambtenaren	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Gerechtsambtenaren	493	469	511	484	487	461

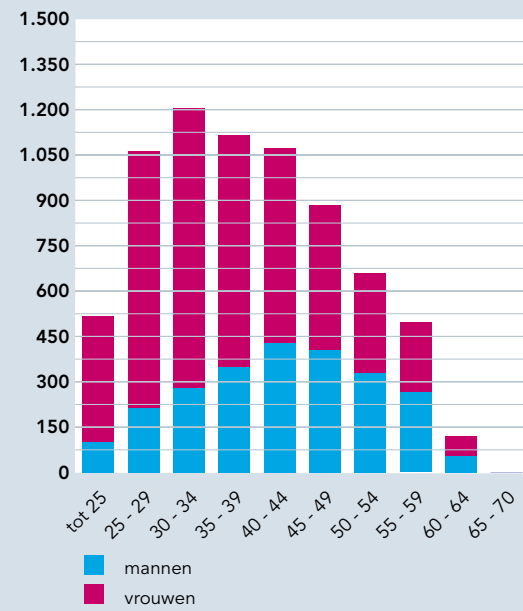
³³. Overige Rechterlijke Ambtenaren: Dit betreft rechterlijke ambtenaren in de volgende functies: gerechtsauditeur tevens plaatsvervanger; gerechtsauditeur; voorzitter/lid van de Raad voor de rechtspraak.

³⁴. Het betreft hier het totale personeelsbestand van de SSR, Ictro en dienst Prisma. Deze landelijke diensten worden door de Rechtspraak en het OM gezamenlijk gefinancierd.

Figuur 9 Leeftijdsopbouw rechterlijke ambtenaren december 2004 (aantal)

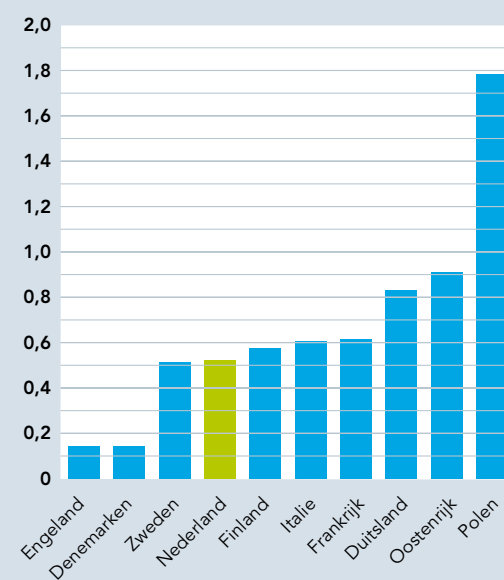

Figuur 10 Leeftijdsopbouw gerechtsambtenaren (in-)direct december 2004 (aantal)

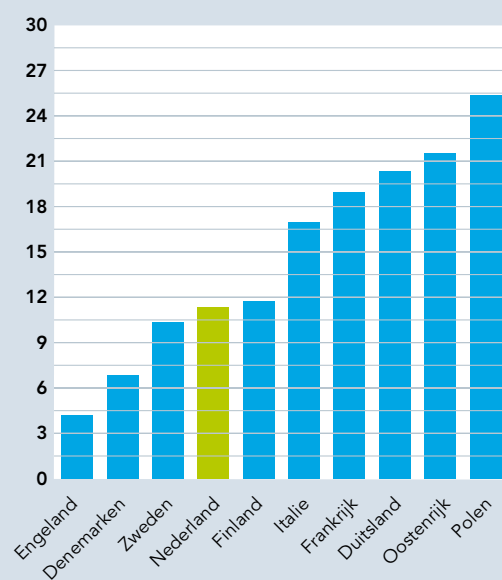

3. Internationale vergelijkingen

Figuur 11 Uitgaven rechtspraak als % van de totale overheidsuitgaven 2002

Figuur 12 Aantal rechters (in fte) per 100.000 inwoners in 2002³⁵

Bron: European Judicial Systems 2002, rapportage van de European Commission for the Efficiency of Justice van de Raad van Europa.

³⁵ Bij Engeland/Wales en Italië zijn de definities ten opzichte van het voorgaande jaar verbeterd.

Accountantsverklaring

'Aan de Raad voor de rechtspraak, Den Haag

Opdracht

In het kader van de controle zoals bedoeld in artikel 104, vijfde lid van de Wet op de rechterlijke organisatie hebben wij de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2004 van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk, die op pagina 54 tot en met 56 is opgenomen, gecontroleerd.

Bij onze controle hebben wij nagegaan of de jaarrekening voldoet aan de volgende wettelijke eisen:

- de in de jaarrekening opgenomen financiële informatie is getrouw weergegeven;
- de in de jaarrekening opgenomen verplichtingen, uitgaven en ontvangsten van het jaar 2004 zijn tot stand gekomen in overeenstemming met de begrotingswetten en met andere van toepassing zijnde wettelijke regelingen;
- de jaarrekening is overeenkomstig de geldende verslaggevingsvoorschriften voor financiële informatie opgesteld.

De jaarrekening bestaat uit de verantwoordingsstaat en de saldbalans met de daarbij behorende toelichtingen. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de Raad voor de rechtspraak. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die de Raad voor de rechtspraak daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening voldoet aan de hierboven omschreven eisen.

Den Haag, 16 maart 2005'

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Afkortingen en terminologie

BOPZ	Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen	OM	Openbaar Ministerie
CBb	College van Beroep voor het bedrijfsleven	Productie, absoluut	De omvang van het aantal afgedane producten. Dat zijn voor het grootste deel afgedane zaken. Er zijn echter ook producten die niet als zaak zijn te beschouwen, zoals het opmaken van akten in nalatenschappen. Ook kunnen sommige zaken leiden tot meer dan één product, zoals raadkamerbehandelingen en het uitwerken van vonnissen.
CRvB	Centrale Raad van Beroep	Productie, gewogen	De Rechtspraak rekent in producten in plaats van zaken vanwege het bekostigingsstelsel. Omdat tussen zaken grote verschillen in behandeltijd kunnen bestaan, wordt daarnaast het begrip gewogen productie gehanteerd. Deze gewogen productie wordt berekend door de productieaantallen te vermenigvuldigen met de gemiddelde behandeltijd per zaakscategorie.
ENCJ	European Network of Councils for the Judiciary	Raad	Raad voor de rechtspraak
Enkelvoudige kamer	Zitting met één rechter die rechtspreekt (politierechter, kinderrechter, president in kort geding en economische politierechter).	Raio	Rechterlijk ambtenaar in opleiding
Fte	Formatieve eenheid (personeel)	Rechter	Rechterlijk ambtenaar
Gerecht(en)	Alle rechtbanken, gerechtshoven en appèlcolleges	Rechtspraak	Het organisatieverband van de 26 gerechten (de rechtbanken, gerechtshoven en bijzondere appèlcolleges), de Raad voor de rechtspraak en de landelijke diensten
Ictro	Ict-beheerorganisatie van de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie	Rio	Rechter in opleiding
Kamer	Organisatorische eenheid van een gerecht bestaande uit één rechter (enkelvoudige kamer) of drie rechters (meervoudige kamer)	SSR	Studiecentrum Rechtspleging
Keten-partners	Partners in de justitiële keten zoals politie, advocatuur en Openbaar Ministerie (strafrechtketen) of Centraal Orgaan opvang asielzoekers, Immigratie- en Naturalisatiedienst en advocatuur (vreemdelingenketen)	WOZ	Wet onroerende zaaksbelasting
Medewerker	Gerechtsambtenaar		
MK	Meervoudige kamer, bestaande uit drie rechters. De MK beslist over zware of ingewikkelde zaken		
Mulderzaken	Lichte verkeersovertredingen die buiten het strafrecht om administratief worden afgedaan		